

Siljan kommune

Plan for

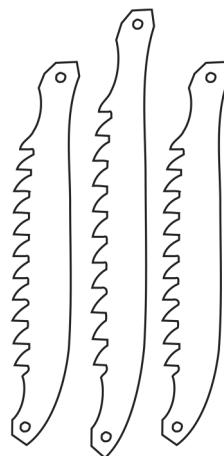
Økonomi 2023-26

Kommunestyrets vedtak 21. juni 2022

Forsidefoto:

Jan Sæthre

Økonomi 2023-26

Innledning	2
Mål og premisser	5
Innbyggerne i sentrum	6
Administrasjon	6
Oppvekst	13
Helse	20
Samfunn	31
Økonomiplan	42
Avslutning	51

Innledning

Handlingsprogrammet

Kommunen skal ha en samlet kommuneplan som omfatter samfunnsdel med handlingsdel og arealdel¹. Økonomiplanen inngår i denne handlingsdelen som rulleres årlig, heretter kalt handlingsprogram. Handlingsprogrammet inneholder strategiske mål og økonomiske rammer for kommende fireårsperiode.

Kommuneplanens samfunnsdel skal være grunnlag for avdelingenes planer og virksomhet. De ulike kommunedelplanene har en handlingsdel som angir hvordan den enkelte plan skal følges opp. Handlingsdelen rulleres årlig og er innarbeidet i handlingsprogrammet. Vi har valgt å bygge opp handlingsprogrammet etter den administrative organiseringen slik at hver kommunalsjef redegjør for sin virksomhet.

Kommunedirektøren har organisert kommunen i 4 avdelinger²: Administrasjon, Oppvekst, Helse og Samfunn. I tillegg er NAV, næring og beredskap direkte underlagt kommunedirektøren³ og i dette dokumentet under Avdeling for administrasjon. Den politiske organiseringen⁴ følger den samme strukturen med formannskapet og tre utvalg knyttet til de ulike avdelingene.

Økonomiske rammer og forutsetninger

I handlingsprogrammet legges driftsbudsjettet for 2023-26 frem i faste 2022-kroner. På utgiftssiden er det heller ikke tatt hensyn til lønnsvekst, demografiendringer eller annen prisjustering. Også investeringsprosjektene presenteres i faste 2022-kroner. Det må samtidig understreses at ikke alle investeringsprosjekter er ferdig kostnadsberegnet for planperioden på nåværende tidspunkt.

I hele økonomiplanperioden er det lagt opp til investeringer på totalt 24,43 millioner kroner. Det er kun de meste nødvendige investeringer som kan gjennomføres. 6,6 millioner kroner av investeringsplanen er tenkt finansiert med eksterne lån. Dette er lån til oppgradering og rehabilitering av VA-nettet.

Gjeldsgraden vil variere mellom 70 % og 75 %. Til sammenlikning har Vestfold og Telemark fylke en gjeldsgrad på 102,8 % i 2021, mens sammenliknbare kommuner ligger på 99,3 % og landet utenom Oslo på 114,9 %⁵. Resten av investeringsutgiftene finansieres ved ubundne investeringsfond.

De økonomiske rammene for handlingsprogrammet 2023-26 bygger på rammene vedtatt budsjett for 2022 og handlingsprogrammet for 2022-25. Signalene i kommuneproposisjonen for 2023 er innarbeidet i dette dokumentet. En urolig verden og mye uforutsigbarhet gir også en usikkerhet ved fastsettelse av rentenivået i planperioden. De økonomiske rammebetingelsene har en negativ utvikling. Det styres fortsatt mot et trangere handlingsrom, noe som tvinger fram betydelige reduksjoner i driftsnivået.

Det er et nasjonalt uttalt mål at netto driftsresultat ligger på 1,75 % av driftsinntektene⁶. I planperioden 2023-26 har det ikke vært mulig å oppnå dette og det er budsjettet med et netto driftsresultat fra minus 0,27 % til 0 % i planperioden. Siljan kommune justerer ned mål om netto driftsresultat til 0,5 % i planperioden. Inntektssystemet viser lavere statlige overføringer over rammetilskuddet. Ordningen med gjestepasienter ved sykehjemmet fases ut de to siste årene i planperioden. Netto driftsresultat er

¹ Plan og byggingsloven av 27. juni 2008 nr. 71 § 11-1.

² Kommunal organisering ble vedtatt av Siljan kommunestyre den 16. juni 2009 i sak 18/2009.

³ Vann og avløp blir direkte underlagt kommunedirektøren fra 1. juli 2020 men framkommer i økonomiplanen under Samfunn.

⁴ Politisk organisering ble vedtatt av Siljan kommunestyre den 15. desember 2009 i sak 62/2009.

⁵ KOSTRA 2021.

⁶ Kommunal- og moderniseringsdepartementet: Rapport fra Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi den 20. april 2015.

budsjettert i balanse i hele planperioden, dette etter betydelige kostnads-reduksjoner. Politiske forhåpninger om reversering av negative konsekvenser av kommunereformen for frivillige små kommuner er ikke innfridd.

Økonomiplan 2023-26 innebærer en reduksjon i ressursinnsatsen. Avdeling for oppvekst reduserer om lag 2 millioner kroner i ulike enheter. Dette reduseres direkte inn i driften. Det er imidlertid en netto økning på i underkant av en million kroner som følge av opprettelse av en ny avdeling på Loppedåpan for å møte det høye antall søker på barnehageplass i kommunen. Avdeling for helse reduserer driften med 1,65 millioner kroner gjennom planperioden. Dette skjer hovedsakelig de to siste årene i perioden som følge av reduksjon i inntekter og utgifter knyttet til gjestepasient fra Skien kommune. De to første årene i perioden er det lagt inn en økt stillingsressurs på helse og reduksjon i refusjon for ressurskrevende helse og omsorgstjenester. Avdeling for samfunn reduserer driften varig med 1,3 millioner kroner i planperioden. I tillegg legges det inn økte inntekter på selvkost for å møte økte låneutgifter i forbindelse med VA-prosjektene. Det budsjetteres et tilskudd til Siljan idrettslag på 1,5 millioner kroner de to første årene av perioden. Dette påvirker ikke driften av avdelingen direkte. Avdeling for administrasjon med næring og nav reduseres med 0,9 millioner kroner i perioden.

Prognosene for rammetilskudd og skatt er satt etter SSBs beregning av folketallet etter MMMM⁷ alternativ.

Tidligere vedtatte prosjekter for kommende år er ikke omtalt i dette dokumentet. Det vises til tidligere økonomiplaner for nærmere beskrivelse.

Befolkningsutviklingen

Folketallet i kommunen er 2 349 per 1.1.2022. Dette er en økning på 2 personer i løpet av 2021 eller 0,09 %. Dette er lavere resultat enn Vestfold og Telemark, som har hatt en økning i folketall på 0,7 %. Folketilveksten i landet lå også på 0,7 % i 2022.

Kommunens fremtidige økonomiske situasjon avhenger blant annet av fremtidig befolkningsvekst. Både skatteinntekter og rammetilskudd blir påvirket av befolkningsutviklingen, men også utgiftsnivået tilsvarende. Befolkingssammensetningen er også en viktig faktor ved beregning av rammetilskuddet. Det er ferdigstilt gode boligtomter i Siljan klare for salg og plan for boattraktivitet⁸ er et tiltak for å stimulere til økt befolkningsvekst.

Kommunens driftsinntekter

Skatt på inntekt og formue

Siljan kommune er en minsteinntektskommune og nivået på skatteinntekten har vært lavt over flere år sammenliknet med andre kommuner. Skatteinntektene i Siljan er nå på 78 % av landsgjennomsnittet. Siljan kommune har god aktivitet på Nav for å få arbeidsledige i arbeid. Befolkningsutviklingen i årene fremover vil også kunne påvirke inntektsmulighetene. Skatteinntektene i planperioden er basert på prognosene fra KS etter kommuneopposisjonen med noe økning etter kommunaløkonomiske signaler fra kommunestyret. Dette er en offensiv budsjettet skatteinntekt og det innebærer en risiko for at kommunen ikke oppnår nivået.

Eiendomsskatt

Maksimal eiendomsskattesatsen for boliger og fritidseiendommer er 4 promille og Siljan kommune har vedtatt denne satsen. Dette ligger inne i planperioden. Det er imidlertid endringer hvert år som følge av at

⁷ Statistisk Sentralbyrå hovedalternativ for framskrivning.

⁸ Plan for boattraktivitet 2022 ble vedtatt av Siljan kommunestyre den 10. mai 2022 i sak 31/2022.

formuesgrunnlaget blir oppdatert hvert år basert på SSB sine beregninger. Eiendomsskatt er oppjustert fra budsjett 2022 som følge av flere nye boliger.

Rammetilskudd

Kommunen legger til grunn prognosene utarbeidet av KS i mai 2022.

Gebyrer og brukerbetalinger

Gebylene for vann, avløp og renovasjon fastsettes etter selvkostprinsippet og vil bli justert i budsjett som følge av vedtatte investeringer innenfor disse områdene og for å avvikle opparbeide fond. Gebylene vil reguleres i henhold til dette. Det pågår et rehabiliteringsarbeid på VA-anlegget og dette vil vises i de kommunale gebylene i årene fremover. Utgifter til lån til disse prosjektene inkluderes i gebylene.

Kommunens driftsutgifter

Lønns- og pensjonsutgifter

Lønn og pensjonsutgifter utgjør om lag to tredjedeler av kommunens driftsutgifter. Det er ikke korrigert for lønnsøkninger i dette handlingsprogrammet siden budsjettet for 2022 danner grunnlaget, og det forventes at lønnsutviklingen i kommunen følger lønnsutviklingen i kommunal sektor.

Siljan kommune har fått en ekstraordinær tilbakeføring av premiereserver i 2021 på 10,9 millioner kroner fra Klp etter endringene i reglene for alderspensjon. Pengene blir overført et lukket premiefond og kan brukes til å betale pensjonspremie. Det er budsjettet med en ekstra inntektsføring fra premiefond hvert år i planperioden på 1 millioner kroner. Dette påvirker utregningen av premieavvik og beløpet er netto.

Varer og tjenester

Utgifter til varer og tjenester i sektoren korrigeres årlig med den kommunale deflatoren⁹. Denne korrigeringen er ikke gjort i den økonomiske handlingsplanen for perioden. Deflatoren er anslått til 3,7 % i 2022, men dette er også usikkert som følge av den usikre tiden vi er inne i.

Finans

Siljan kommune har en enkel plassering av sine aktiva i tråd med vedtatt finansreglement¹⁰. Det er lagt inn en forventet avkastning lavere enn kommunalbankens budsjettrente på midler som ikke står på «høyrentekonto» og som har egen renteavtale. Denne er hensyntatt for fondsmidler som er plassert på denne kontoen. Styringsrenten er i vekst og det er signalisert en raskere økning i årene som kommer enn ved forrige planperiode. Dette er hensyntatt i finansutgiftene og det er en stor økning her, netto økning i finansutgifter på 7,5 millioner kroner i planperioden. Kommunens låneportefølje er sammensatt i henhold til vedtatt finans- og gjeldsreglement¹¹.

Driftsresultat

Netto driftsresultat er en viktig indikator på den økonomiske balansen. Det legges i planen opp til et netto driftsresultat som ikke er bærekraftig over tid. Dette er etter at driften er justert ned til et meget nøyternt nivå med fokus på lovpålagte, og det er et redusert tjenestetilbud. Driften budsjetteres i balanse hele planperioden.

⁹ Kommunal deflator er veid samlet prisendring i kommunesektoren i prosent.

¹⁰ Reglement for finans- og gjeldsforvaltningen ble vedtatt av Siljan kommunestyre den 28. mars 2017 i sak 9/2017.

¹¹ Reglement for finans- og gjeldsforvaltningen ble vedtatt av Siljan kommunestyre den 28. mars 2017 i sak 9/2017.

Mål og premisser

Økonomiplanen skal vise kommunestyrets prioriteringer og de mål og premisser som økonomiplanen bygger på¹² Kommunestyret har plikt til å vedta måltall for utvikling av kommunenes økonomi¹³. Disse måltallene skal bygge på lokalt skjønn, være langsiktige, realistiske og oppnåelige. Det er viktig å påpeke at disse måltallene er lokale handlingsregler, og de er ikke rettslig bindende for budsjetttrammene.

Siljan kommune ønsker å jobbe mot følgende finansielle måltall på lang sikt, men ser at disse vil være betydelig lavere i økonomiplanperioden.

Finansielle måltall

- a) Netto driftsresultat 0,5 % av driftsinntektene.
- b) Disposisjonsfond minimum 15 % av driftsinntekten.
- c) Netto lånegjeld 80 % av driftsinntektene eller lavere.

Premisser:

FNs bærekraftsmål¹⁴ ligger som grunnleggende premiss for hele kommunens drift.

- a) Gjennomføre en kontinuerlig digitalisering for å effektivisere tjenesteproduksjonen til innbyggerne og næringslivet.
- b) Ivareta informasjonsbehovet til kommunens innbyggere og arbeidstakere ved å ha fokus på god, oppdatert og riktig informasjon i alle kommunens kanaler.
- c) Sørge for god kapasitet til å håndtere uforutsette og alvorlige hendelser og endringer i kommunen ved å ha et fungerende beredskapsarbeid med utarbeide rutiner, gjennomføring av øvelser og god kommunikasjon.
- d) Sørge for ivaretakelse av personvern i alle kommunenes forhold, både internt og eksternt, ved å ha gode rutiner og systemer.
- e) Ivareta arbeidstakere i alle perioder av arbeidslivet ved god ledelse og et godt arbeidsmiljø
- f) Gjennom godt og riktig tjenestetilbud, god ekstern kommunikasjon og boattraktivitetsplan øke Siljans befolkning med 2 %
- g) Gi lovpålagte tjenester innen sosialtjenesten
- h) Gi lovpålagte tjenester innen barnehage, skole og barnevern
- i) Fokus på forebyggende arbeid ved å videreføre forebyggende tjenester for å understøtte barnevernsreformen
- j) Gi lovpålagte tjenester innen helse og omsorg
- k) Beregne gebyr innen selvkostområdene til 100 % dekning
- l) Følge nasjonale føringer med miljøvennlig anskaffelser og bærekraftig utvikling av kommunen
- m) Ferdigstille kommuneplanen og oppdatere planverk i alle ledd for å sørge for ledige attraktive byggeklare boligtomter til enhver tid.
- n) Sørge for kvalitet, bærekraft og videre generasjoner ved å bygge ut og rehabiliterer VA-nettet.
- o) Sørge for kvalitet og miljøvern ved å utføre lovpålagte tilsyn, eksempelvis tilsyn på spredt avløp
- p) Utvikle sentrum i Siljan på en slik måte at det blir attraktivt med etablering av sentrumsnære leiligheter og sentrumsbygg med bibliotek.

¹² Lov om kommuner og fylkeskommuner § 14-4

¹³ Lov om kommuner og fylkeskommuner § 14-2

¹⁴ FNs bærekraftsmål - <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>

Innbyggerne i sentrum

Siljan kommunes visjon i kommuneplanens samfunnsdel er:

Trygg, levende, inkluderende

Utanvisjonen er det utledet følgende hovedmålsettinger

- a) Rett hjelp til rett tid, og skape trygghet i alle livssituasjoner
- b) Aktiviteter for alle aldersgrupper
- c) Alle skal føle seg hjemme i Siljan

Administrasjon

Innledning

Avdelingen er en støttefunksjon for kommunenes øvrige avdelinger og har ansvar for servicekontor, informasjonsarbeid, arkivtjeneste, politisk sekretariat, økonomi- og personalforvaltning, beredskap, tjenesteutvikling og kvalitetsarbeid og eiendomsskattekontor. I tillegg er kjøp av revisjonstjenester og kontrollutvalgs-sekretariat lagt til avdelingen. Kommunens kostnader til næringsarbeid, samt andel av felles driftsutgifter til NAV-kontoret og Siljan kirkelige fellesråd er også lagt inn under rammeområdet.

Kommunedirektørkollegiet i Grenland har tatt initiativ til å drøfte en nettverksordning ved utføring av stabsfunksjonene i grenlandsommunene. Intensjonen er å bevare fagkompetansen i kommunene samtidig som arbeidet effektiviseres. Det er et betydelig forarbeid for å tilrettelegge et slikt prosjekt, samtidig som det er nødvendig for å ha en god driftsøkonomi.

Personellmessig omfattes avdelingen av kommunedirektøren, kommunalsjef for administrasjon og kommunalsjef for HR og staben.

Mål for avdelingen

- a) Være en viktig bidragsyter og støttespiller for alle kommunens tjenesteområder
- b) Bidra til at Siljan kommune er en attraktiv arbeidsgiver
- c) Utvikle og forbedre kommunens løpende økonomistyring
- d) Utvikle og drife en funksjonell kommunikasjon på kommunens til enhver tid aktive kommunikasjonsplattformer etter dagens standard og krav
- e) Økt fokus på beredskap, øvelser, rutinebeskrivelser

Sentrale utfordringer

Økonomikontoret

Et kontinuerlig arbeid med å sikre gode samarbeidsrutiner med organisasjonen er viktig for å bidra til gode løsninger og tjenester for Siljan kommunes innbyggere. Fokus på å videreføre arbeidet med rutiner og erfaringsoverføring i avdelingen er nødvendig for å sikre en større robusthet. Kontoret har en lav bemanning i forhold til oppgaver som må løses og mange arbeidsoppgaver er personavhengig. Dette løses ved å fortsette å produsere og oppdatere gode rutinebeskrivelser og ha fokus på samarbeid og å lære av hverandre. Det er også et fokus på å utvikle og oppdatere fagsystemer og ikt-verktøy for å

effektivisere prosesser. Felles for alle enhetene i avdelingen er innsats for å oppdatere kvalitet- og avvikshåndteringssystemet TQM. Dette er en viktig jobb som har fokus i planperioden.

Servicekontoret

Servicekontoret er i stadig utvikling for å møte endrede krav til tilgjengelighet og for å håndtere nye ansvarsområder på en ressurseffektiv og god måte. Koronapandemien har gitt nyttige erfaringer i kommunikasjonen til innbyggerne via digitale kanaler, og erfaringsgrunnlaget legges til grunn i framtidige kommunikasjonsstrategier. Tilretteleggingen av digitale møter og møteplasser har vist seg effektivt i mange sammenhenger, og må videreføres også etter koronapandemien er over.

Prosjektet med anskaffelse av nytt saksbehandlingssystem er i sluttfasen og i planperioden vil god implementering av nytt system være viktig. Det er mange brukere som skal læres opp og det er mye it-teknisk som skal på plass for at systemet blir et så godt støttesystem som mulig for hele organisasjonen. Saksbehandlingssystem med integrasjon mot arkiv er en vesentlig del av kommunens drift og bidrar til kvalitet og utvikling i tjenesteyting mot innbyggerne.

Det er kommunevalg i 2023 med tilhørende budsjetterte utgifter. Utgifter til valg økes derfor i 2023 og 2025.

Personalforvaltning

Siljan kommune har få ansatte sett i forhold til de oppgavene som skal løses. I praksis betyr det at mange ansatte har oppgaver innen flere fagfelt, og få eller ingen kolleger innen samme fagfelt. Det gjør organisasjonen sårbar ved sykdom og turnover. HR ønsker i den kommende perioden å kvalitetssikre introduksjonen til kommunen. Egenprodusert digitalt introduksjonsprogram i KS læring har blitt tatt i bruk, og digital opplæring i HMS slutføres i disse dager. Opplæring og videreutvikling av personalet i hele organisasjonen har vært og vil fremdeles være prioriterte oppgaver innen HR.

Lønnspolitikken vil komme til å bli utfordret i de kommende år. Våre nabokommuner erfarer det samme, og samarbeid mellom HR avdelingene i Grenlandskommunene er en viktig faktor for å møte dette. Stadig økte krav til kompetanse bidrar også til økt konkurranse mellom kommunene og andre offentlige og private virksomheter. Likelønn vil fremdeles være en viktig politikk i Siljan kommune.

I det siste året har sykefraværet gått ned fra 8,4 i 2020 til 7,7 i 2021. I normalår er likevel sykefraværet lavere. Dette skyldes i all hovedsak koronapandemien. Det har vært et utfordrende år med mange statlige og regionale pålegg som har ført til liten mulighet til å påvirke sykefraværet i vesentlig grad. HR er derfor fornøyd med dette resultatet. Når pandemien er over vil HR igjen ha fokus på å prioritere de tiltak som vil kunne bidra til et enda mindre fravær.

Kvalitetssystemet TQM innføres som et ledd i kvalitetssikkerheten i kommunen. HMS rutiner og avvik vil legges inn fortløpende, og kvaliteten på registreringer og oppfølging forventes å bli bedre. HMS ivaretas av ledere, ansatte, verneombud og HR. Det er et mål å få alle HMS avvik inn i TQM. Årlige lokale vernerunder og tilsyn av HR og hovedverneombud er en praksis som har vedvart over mange år. Denne praksisen har vist seg å være en svært effektiv og god metode for å få en oversikt over tjenestestedene og deres arbeidshverdag, avdekke avvik og sette fokus på HMS.

Sentrale tiltak som tilbud om ulike treningsformer til ulike personalgrupper vil videreføres når pandemien er over.

Det er et mål å ha 2 læringer per 1 000 innbyggere. Det er ikke funnet rom for en økning i planperioden.

Beredskap

Beredskapsarbeidet har fått en spesielt fokus under koronapandemien. Kriseledelsen har fått god operativ erfaring. Et langsigtig og strategisk arbeid fra beredskapskoordinator har gitt positive resultater. Aktuelt planverk er på plass, og vil bli ajourført etter avsluttet evaluering

Næring

Ordføreren har et betydelig engasjement innen fagområdet.

Næringsamarbeidet innen Vekst i Grenland er under utvikling i 2022. Det er i planperioden ikke funnet rom for å videreføre netto ressursinnsats som ble brukt til Vekst i Grenland. Samtidig er tjenestekjøp av næringskonsulent avviklet med Drangedal kommune. Rammen til næringsarbeid er redusert med 100 000 kroner. Eventuelt merforbruk må finansieres ved bruk av næringsfondet i de enkelte saker.

I kommunen skal det være et innovativt fokus på å utvikle et attraktivt sentrum, etablere attraktive boområder og opprettholde et godt kollektivtilbud. Utviklingen av kollektivtilbuddet ivaretas innenfor prosjektet «Bypakke Grenland» sine økonomiske rammer.

Det er ikke lagt inn kommunale kostnader til regulering og opparbeidelse av nytt industriområde. Et slik arbeid anbefales utført i privat regi.

Interkommunalt samarbeid

Grenlandssamarbeidet koordinerer det interkommunale samarbeidet i regionen. Det er 67 interkommunale samarbeidstiltak, fordelt på 4 aksjeselskaper, 7 interkommunale selskap, 1 interkommunalt politisk råd, 2 kommunale oppgavefellesskap, 12 vertskommunesamarbeid, 11 tjenestekjøp, 2 foreninger, 4 politiske nettverk og 24 faglige nettverk.

Kommunene er økonomisk ansvarlig for driftskostnadene til samarbeidene. Kostnadsfordelingen i interkommunale samarbeid vil variere etter typen av samarbeid. Det vil fortsatt være en vurdering av kost nytte omkring deltakelsen i de ulike samarbeidene.

NAV

Målsetninger og utfordringer fremover

NAV er et partnerskap mellom stat og kommune, og arbeids- og velferdsforvaltningen har ansvar for å tilby arbeidsrettet oppfølging til personer som trenger bistand for å komme i arbeid eller fortsette i et arbeidsforhold. Til denne oppgaven disponerer forvaltningen et vidt tjenestespekter innenfor både det kommunale og statlige ansvarsområdet.

NAV Siljan består av to statlige og to kommunalt ansatte, hvorav 1,75 årsverk er finansiert av kommunen og 2,25 årsverk er statlig finansiert. Dette er en minimumsløsning som utfordrer de ansatte til å jobbe effektivt, være fleksible og holde seg oppdatert innen flere fagområder. NAV Siljan er et lite kontor som leverer tjenester på sammen nivå som et stort NAV kontor.

Økte renter, høy inflasjon og krigen i Ukraina gjør at NAV forventer at ledigheten vil øke noe inn i 2023. Men ledigheten vil fortsatt være på et historisk lavt nivå, viser NAVs nye arbeidsmarkedsprognose.

Til tross for dystre tider, med krig i Ukraina, ser man en sterk utvikling på arbeidsmarkedet i Norge. Utbruddet av omikron i Norge førte kun til en kortvarig negativ effekt på arbeidsmarkedet. Det er nå færre helt arbeidsledige enn det som var tilfellet før pandemien, mens antallet delvis ledige fortsatt er høyere. Krigen i Ukraina vil på kort sikt ikke ha stor betydning for arbeidsmarkedet i Norge. Etterspørselen etter arbeidskraft er nå svært høy og ledigheten lav.

I tiden fremover må det forventes at det kommer flere flyktninger fra Ukraina. For å ivareta de som kommer vil etterspørselen etter arbeidskraft øke, bl.a. innenfor barnehage, skole og mottaksapparat. Etter hvert vil også flere av de ukrainske flyktningene delta i det norske arbeidslivet. NAV sine beregninger peker derfor i retning av en relativt liten ledighetsøkning som følge av dette.

Innen helse, pleie og omsorg, undervisning, og ingeniør- og IKT-fag er det nå langt flere ledige stillinger enn det er arbeidssøkere med riktig kompetanse. Det å skape en bedre balanse og bidra til at flere kvalifiserer seg til de ledige jobbene, er en av de store samfunnsutfordringene framover. På den ene siden er etterspørselen uttrykk for et svært godt arbeidsmarked. Men for en del virksomheter er mangel på arbeidskraft og kompetanse et økende problem.

Når man ser fremover i tid vil dagens situasjon i arbeidsmarkedet, med svært lav ledighet og høy etterspørsel, gi gode forutsetninger for å få flere av de som står utenfor, inn i jobb. Å lykkes med dette er nødvendig for å oppfylle deler av behovet for arbeidskraft og kompetanse, dette er derfor et godt utgangspunkt for inkludering.

Tre av fire ledige befinner seg i det NAV definerer som utsatte grupper i arbeidsmarkedet. Det er de som under 30 år, de som mangler fullført videregående skole, har innvandrerbakgrunn fra land utenfor EØS, eller de har vært ledige lenge og nærmer seg maksimal tid på dagpenger.

Prioriteringer ved kontoret skal være i å komme tidlig inne med avklaring og kunne gi oppfølging som gjør at innbyggerne i Siljan kommune beholder jobben, kommer tilbake i jobb eller skaffer seg nytt arbeid. Det skal jobbes for å øke overgangen til arbeid for unge under 30 år, langtidsledige, innvandrere og personer med nedsatt arbeidsevne.

For å bidra til økt inkludering må det jobbes godt med koordineringen av tjenestene, brukertilpasset arbeidsgiverkontakt og økt samhandling internt i NAV og i resten av kommunen. Det skal gjennomføres gode planlagte brukermøter hvor veiledning til arbeid og kvalifisering står sentralt.

For å forstå hvilke sammenhenger som påvirker NAV, og hva NAV kan påvirke gjennom ulike tiltak og stønadsordninger, er det viktig å ha oversikt over NAVs omverden. Det er utarbeidet en omverdensanalyse om virkning, trender og konsekvenser fram mot 2035.

Arbeids- og velferdsdirektøren har satt i gang et arbeid med ny virksomhetsstrategi for NAV. Det jobbes med å utarbeide strategiske ambisjoner for NAV. Dette skal være fremtidsbilde - NAV 2030. Utkastet til fremtidsbilde for NAV består for øyeblikket av tre ulike, strategiske ambisjoner.

Ambisjon 1: Vi mobilisere arbeidskraft i et arbeidsliv i omstilling.

Ambisjon 2: Alle får penger de har krav på, enkelt og forutsigbart.

Ambisjon 3: Sammen finner vi løsninger med dem som trenger det mest.

Arbeidet er påbegynt og vil implementeres fra høsten 2022. Dette vil forme arbeidsmåter, metoder og prioriteringer for NAV kontoret de neste årene.

Lov om sosiale tjenester i NAV

Lov om sosiale tjenester i NAV regulerer både individuelle tjenester og generelle oppgaver som skal bedre levekårene for vanskeligstilte og bidra til sosial og økonomisk trygghet. Det betyr at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig, fremme overgangen til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltagelse i samfunnet. Loven skal også bidra til at utsatte barn og unge og deres familier får et helhetlig og samordnet tjenestetilbud.

Nøkkeltall for Siljan kommune	2018	2019	2020	2021	Landet i 2021
Antall sosialhjelpsmottakere ¹⁵	58	36	32	17	105.182
Andel sosialhjelpsmottakere i forhold til innbyggere (prosenter)	2,49	1,54	1,36	0,72	2,3
Utgifter til sosialhjelp per sosialhjelpsmottaker (kroner)	42.964	31.561	27.689	53.611	-
Antall sosialhjelpsmottakere 18-24 år	10	4	6	1	22.092
Antall sosialhjelpsmottakere med stønad i 6 måneder eller mer	15	10	7	4	48.593
Antall sosialhjelpsmottakere ¹⁶ med sosialhjelp som viktigste kilde til livsopphold	25	15	21	12	45.672
Antall barn i familier som mottok sosialhjelp	57	30	35	28	8.336
Antall bosatte flyktninger	0	0	0	0	-

NAV Siljan har gjennom de siste årene jobbet tett opp mot sosialhjelpsmottakerne. Nye sosialhjelpsmottakere kartlegges grundig innen kompetanse og mulighetene på arbeidsmarkedet, og det iverksettes avklaring i forhold til statlige ytelsjer. Hvis mulig og hensiktsmessig etableres det aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere. Dette gjenspeiles i tallene fra ovenstående tabellen. Antall sosialhjelpsmottakere har gått ned i flere år, også i 2021. Til tross for økning i utgifter per sosialhjelpsmottaker, så har antall sosialhjelpsmottakere med stønad i 6 måneder eller mer blitt redusert. I sammenlikning med hele Norge har Siljan en lav prosentdel av innbyggere som mottar sosialhjelp.

I 2021 har antall sosialhjelpsmottakere i aldersgruppen 18-24 år redusert betraktelig. Det har blitt redusert fra 6 i 2020 til 1 i 2021. Også antall barn i familier med sosialhjelp har blitt redusert. Antallet sosialhjelpsmottakere med sosialhjelp som viktigste kilde til livsopphold har blitt redusert relativt mye, fra 21 i 2020 til 12 i 2021.

Grunnet pandemien var det forventet markant tilstrømming til sosialhjelp, men så langt har dette ikke skjedd. Forklaring på dette kan være at de midlertidige koronaordningene dekket behovet for inntektssikring i stor grad, spesielt for de med lavest inntekt. De økte strømprisene var også forventet en økning i sosialhjelp, der har ulike strømtiltak fra både regjeringen og strømstøtte fra Husbanken truffet med tiltak. Når disse ordningene avvikles, varsles det i NAV at behovet for sosialhjelp vil kunne øke.

¹⁵ En sosialhjelpsmottaker kan være en enslig person eller en forsørger for en familie (minst to personer).

¹⁶ Sosialhjelpsmottakere med sosialhjelp som viktigste kilde til livsopphold hadde sosialhjelp i gjennomsnitt i 3,3 måneder i løpet av 2020.

Utfordringene i planperioden dreier seg om å fortsette den kontinuerlige jobben med riktig ytelse i forhold til menneskers livssituasjon. Det kommer nye personer med behov for bistand hele tiden, og derfor vil behovet og situasjonen endre seg over tid.

I henhold til Lov om sosiale tjenester har NAV ansvar for å tilby aktiviteter til personer som mottar økonomisk sosialhjelp, fra lavterskel tiltak til arbeidsrettede aktiviteter tilpasset behov og funksjonsnivå til den enkelte. NAV-kontoret kan fatte vedtak om redusert utbetaling dersom vilkår brytes. En utfordring i dette er at det krever mer ressurser på både administrasjon og oppfølging for å påse av aktivitetsplikten ivaretas. Erfaringer viser at aktivitetsplikten hindrer brukere i å være passive mottakere av ytelse og kan føre til ordinært arbeid.

Kvalifiseringsprogrammet

Kvalifiseringsprogrammet (KVP) er en del av fattigdomssatsningen hvor målgruppen er personer med nedsatt arbeidsevne som er, eller står i fare for å bli, langtidsmottakere av sosialhjelp. Et kvalifiseringsprogram er et program og et virkemiddel som NAV kontoret kan tilby personer med vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne. Hvorvidt personen er i en slik situasjon avklares i god kartlegging og i arbeids- evnevurderingen.

Fra 1. januar 2010 ble det bestemt at alle kommuner må tilby kvalifiseringsprogram for utsatte grupper. De som fyller inngangskriteriene har en rett til kvalifiseringsprogrammet, forutsatt at arbeids- og velferdsforvaltningen kan tilby et tilpasset program. Det er satt av færre plasser på kvalifiseringsprogrammet i de kommende årene, men det kan måtte endres etter behov. Da det alltid må være en forsvarlig behandling og vurdering av søker om kvalifiseringsprogram.

NAV tilstreber å tilby KVP til de brukerne som fyller vilkårene og er i stand til å nyttiggjøre seg programmet. Kvalifisering er et viktig tiltak for å imøtekommе arbeidsgiveres kompetansekrav. Derfor legger NAV Siljan mye vekt på kvalifisering til arbeid gjennom utdanning i deltakers kvalifiseringsprogrammet.

Bosetting og oppfølging av flyktninger

Siljan kommune har bosatt flyktningfamilier med flere barn i mange år. Per 01.01.2022 er det ingen flyktninger igjen på introduksjonsprogrammet for nyankomne innvandrere i Siljan kommune. I 2022 har Siljan kommune besluttet å bosette 15 ukrainske flyktninger, det vil derfor være en økning på introduksjonsprogram og introduksjonsstønad.

NAV Siljan har vært opptatt av å benytte flyktningers rettigheter i forhold til deltagelse i introduksjonsprogrammet. Det gjelder spesifikt de som har (en kombinasjon av) ingen eller lav utdanning, svake norskkunnskaper, helsemessige problemer og utfordringer med å forstå det norske samfunnet. Det er stor fare for å bli langvarige mottakere av sosialhjelp etter endt introduksjonsprogram. For at disse ikke skal bli værende på sosiale yteler er behovet for inkludering av denne utsatte gruppen i det norske arbeidslivet større enn noen gang.

Gjeldsrådgivning

NAV gir råd og veiledning om privatøkonomi til brukere med betalings- eller gjeldsproblemer. Det har vært en økning i antall søker om tjenesten opplysning, råd og veiledning etter sosialtjenesteloven § 17. Det er særlig flere unge voksne som har søkt om økonomisk rådgivning. Fremover vil det fortsatt kunne bli en økning av antall som ønsker og har krav på hjelp med håndtering av sin økonomi.

For å jobbe forebyggende i de kommende årene har NAV Drangedal og NAV Siljan i 2020 gått sammen for å søke midlertidig tilskudd til de sosiale tjenestene i NAV kontoret for å håndtere forebyggende økonomiske konsekvenser av Covid-19. Ved slutten av 2020 innvilget Statsforvalteren midler til dette prosjektet, og 2021 ble det utarbeidet arbeidsmetoder for å kunne veilede innbyggerne som har behov for dette. Prosjektet avsluttes våren 2022. Metodene skal videre implementeres til ansatte i kommunen som bistår innbyggerne i Siljan kommune.

Målet med rådgivningen er at brukere skal bli i stand til å styre økonomien sin selv. Gjeldsrådgivning er generelt meget tidkrevende, og det er viktig med et forebyggende tilbud til de som trenger å få orden på økonomien.

Siljan kirkelige fellesråd

Kommunen har ansvar for definerte utgifter til Den norske kirke. Utgiftsdekningen skal gi grunnlag for at det i soknene kan holdes de gudstjenester biskopen forordner, at nødvendige kirkelige tjenester kan ytes, at arbeidsforholdene for de kirkelig tilsatte er tilfredsstillende og at menighetsråd og fellesråd har tilstrekkelig administrativ hjelp.

Utvendig kalking og maling av Siljan er planlagt i 2024. Vedlikeholdsplanen har lagt opp en 10 års syklus for maling av kirken. Rentekompensasjonsordningen for kirkebygg gjelder ikke ordinært vedlikehold av veger, vinduer og tak, reparasjon og vedlikehold på grunn av mindre skader eller slitasje på bygning og inventar.

Driftstiltak

Administrasjon		Utgifter				Inntekter			
Ansvar	Funksjon	2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
11	Nettverksorganisering av stabsfunksjoner			-100	-100				
11	17xx Inntektsføring fra premiefond KLP					-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
13	3250 Næringsstilskudd	-100	-100	-100	-100				
15	2760 KVP - reduksjon antall deltagere	-600	-700	-700	-700				
60	1003 Valg	130		130					
	Sum	-570	-800	-770	-900	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000

Investeringsprosjekt

Administrasjon		Utgifter				Inntekter			
Ansvar	Funksjon	2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
1	1209 Oppfølging av plan for digitalisering		100		100				
1	1209 ITG	200	200	200	200				
1	1209 Skyløsning av sakssystemet	800							
1	1702 Kjøp av aksjer og andeler, KLP	600	600	600	600				
1	3900 Utvendig kalking og maling Siljan kirke		450						
	Sum	1 600	1 350	800	900	-	-	-	-

Oppvekst

Innledning

Avdeling for oppvekst omfatter barnehage, skole, Inn på Tunet (IPT), kulturskole, PP-tjeneste, forbyggende arbeid barn og unge og barnevernstjeneste.

Mål for avdelingen

Siljan – Trygg, levende, inkluderende - er en viktig forutsetning i kommuneplanen. Oppvekstavdelingen bidrar til å nå denne visjonen gjennom å sørge for at barn og unge tilbys opplæring som utvikler deres personlighet, teoretiske og praktiske ferdigheter i tillegg til respekt og toleranse for naturen og andre medmenneskers kultur.

Avdeling for oppveksts overordnede visjon er: *Vi oppmuntrer barn og unge til selvrespekt og respekt for andre. Vi setter pris på gode resultater, men framfor alt roser vi helhjertet innsats, vilje til å forbedre seg gjennom nye utfordringer, og styrke til å tåle skuffelser og tilbakeslag. Barn og unge skal få en mulighet til å oppdage at det å være åpen og nysgjerrig er de viktigste vilkårene for å utvikle kritisk tenking og selvinnsikt. All kunnskap starter der. Det skapes læringssituasjoner som gir barn og unge lyst til å strekke seg etter nye mål. Vi oppdager tidlig de som av ulike grunner faller utenfor. Vi viser at de kan stole på oss ved å gi dem den støtten de trenger inntil de kan stå på egne ben. Vi bygger alt vårt arbeid på disse verdiene:*

- *Barnets beste*
- *Respekt og rauhet*
- *Mot*

Sentrale utfordringer

Endringer i samfunnet og kommunenes inntekter medfører store utfordringer. Kommunen mister store inntekter. Alle avdelinger må redusere driften sin, og som største avdeling i kommunen må oppvekst nok en gang redusere. Det har også vært nødvendig å se på viktige, men ikke lovpålagte oppgaver. Oppvekstavdeling avvikler alle ressurser til morsmålsassistent, det reduseres i pedagoger i skolene. Spesialtiltak og tilleggsressurser tas ut av skolene i løpet av perioden.

Barnevernsreformen som trådte i kraft 2022 skal styrke kommunenes forebyggende arbeid og tidlig innsats. Reformen regulerer først og fremst barnevernet, men målene i reformen nås gjennom endringer i hele oppvekstsektoren i kommunene. Samlet sett er barnevernsreformen i realiteten en oppvekstreform, hvor kommunene tilrettelegger for tverrfaglig samhandling mellom ulike kommunale tjenester og nivåer. Målet er at flere utsatte barn og familier får den hjelpen de trenger på et tidlig tidspunkt.

I folkehelseloven understrekkes det at kommunen skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen. Velferdstjenesteloven krever samordning og samarbeid rundt alle barn og familier med særlige utfordringer.

Stortingsmelding 16 – «Tett på» peker på at tidlig innsats krever styrket innsats i barnehage, skole og SFO Kommunen skal ha en barnehage og skole som gir muligheter for alle barn og unge – uavhengig av sosial, kulturell og språklige bakgrunn, kjønn, kognitive og fysiske forskjeller. Det krever inkluderende fellesskap og tidlig innsats. Regjeringen vil i denne stortingsmeldingen legge til rette for at kompetansen kommer tett på barna og elevene. Vi vil blant annet styrke det tverrfaglige samarbeidet og setter i gang et varig kompetanseløft på det spesialpedagogiske feltet for ansatte i barnehager, skoler og PP-tjenesten. Siljan komme har kommet lang i dette arbeidet. Kommunen har jobbet systematisk med tverrfaglig samarbeid gjennom BTI arbeid. Dette er blitt forsterket gjennom «Pilot for programfinansiering» hvor det er særlig er jobbet med samordning av tjenestetilbudet. Barnehage og skole har jobbet med systematisk kompetanseheving gjennom nasjonale programmer som ReKomp og DeKomp.

Kutt i alle ekstraressurser i skole, barnehage og forebyggende arbeid vi påvirke dette arbeidet negativt.

Gledelig er det med en nettoøkning på 18 barn i barnehagene. Dette er samlet to nye avdelinger som må opprettes. Men dette medfører trange hus med mangel på arbeidsrom, personalrom, spesialrom og møterom i Loppedåpan. Kommunestyret ber kommunedirektøren utrede behov for investering i Loppedåpan sett i sammenheng med barnehagesituasjonen i kommunen i sin helhet.

Grunnskole

Skolene i Siljan skal gi barn og unge et trygt og godt læringsmiljø, der opplæringen preges av høy og jevn kvalitet. Et trygt og stimulerende opplæringsmiljø med vekt på tilpasset opplæring er en av forutsetningene for å lykkes. Nye læreplanene i fagene. De nye planene er utviklet for å kunne være relevante for dagens samfunn, der nye tverrfaglige temaer, mer praktisk tilnærming til fagene og dybdelæring er et sentralt begrep i planene. Dybdelæring handler om å lære noe så godt at du forstår sammenhenger, og kan bruke det du har lært i nye situasjoner.

Skolefritidsordningene skal være en inkluderende arena for alle barn. Fattigdomsbekjempende tiltak som reduksjon i oppholdsbeløp og gratisplasser skal gjøre det mulig for alle familier som ønsker det å benytte tilbuddet ved SFO. Fra 1. august 2022 innføres gratis kjernetid i SFO for 1. trinns elever. Dette medfører en reduksjon i foreldrebeløp på 288 000 kroner. Dette skal ha en statlig finansiering.

Siljan kommune ligger noe høyere enn sammenligningsgruppa og fylket i lærertetthet. Mye av årsaken til dette ligger i det faktum at Siljan er en liten kommune.

I økonomiplan for perioden 2023 – 26 er det langt inn kutt i årsverk ved begge skolene. Fra 2023 vil Midtbygda være på den nasjonale lærertetthetsnormen, det samme gjelder for Siljan ungdomsskole fra 2024.

Siljan kommune vil i løpet av perioden ligge på minimumsnorm for undervisningspersonell i ordinær undervisning. Dette reduserer skolenes fleksibilitet, både når det gjelder tilpasset opplæring og tidlig innsats. Det vi også redusere fleksibiliteten med tanke på organisering tverrfaglig opplæring.

Den planlagte reduksjonen av spesialtiltak på Midtbygda, 53 % fagarbeider, vil være vanskelig å gjennomføre. Spesialisthelsetjenesten mener en slik oppfølging vil være nødvendig ut 4. trinn. Denne er lagt inn ut 3. trinn.

Kommunens alternative opplæringsarena for grunnskoleelever i alderen 10–16 år, Inn På Tunet (IPT) drives som tidligere på Tveitan gård. IPT drives i samsvar med grunnskolens ordinære timeplaner. De

siste årene har Midtbygda skole har en 40 % pedagog som underviser elever. Siljan ungdomsskole bruker fast fagarbeider og noe pedagogressurs. Dette er ikke lovpålagt, men er en ordning som fungerer godt.

- Spesialtiltak Midtbygda reduseres med 53 % 130 000 kroner i 2024, 310 000 kroner i 2025
- Pedagog ved Midtbygda reduseres 180 %, 80 % er overført til styrket barnehage, og 670 000 kroner legges inn som kutt i 2023
- Morsmålsassistent reduseres med 60 % 310 000 kroner i 2023
- Pedagog Siljan ungdomsskole reduseres med 100 %, 40 % er overført til styrket barnehage, og 170 000 kroner legges inn som kutt i 2024, 400 000 kroner som kutt i 2025
- Tilretteleggingstiltak Siljan Ungdomsskole reduseres med 260 000 kroner i 2023

Forebygging

Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT)

PPT skal bistå barnehager og skoler med kompetanse- og organisasjonsutvikling slik at de tilrettelegger for barn og elever med særskilte behov. PPT skal også foreta en vurdering av barnet og elevens behov for spesialpedagogisk hjelp eller spesialundervisning. Hensikten er at disse barna og elevene får et inkluderende, likeverdig og tilpasset pedagogisk tilbud. PPT arbeider forebyggende ved å blant annet ha fast tilstedeværelse i barnehagene og skolene og deltar i en rekke nettverk og team som skal sikre barn og unge rett hjelp til rett tid.

PPT hadde i 2021 2,15 stillingshjemmel. I en prosjektperiode er stillingshjemmelen økt til 2,4. Frem til høsten 2021 var to stillinger deltidstillinger på 35 % og 40 %. Høsten 2021 ble disse stillingene slått sammen, og grunnet prosjektmidler består tjenesten nå av leder/PP-rådgiver i 100 % stilling, PP-rådgiver i 100 % stilling og logoped 40 % stilling. Logoped har langtidsfravær, og det er besluttet å leie inn private tjenester fra 2022. Disse kostandene går ikke utover budsjettet.

PPT har utarbeidet en virksomhetsplan, og det er iverksatt nye rutiner for å kvalitetssikre bakgrunnen for henvisningene til PPT. Skolen har plikt til å vurdere og eventuelt prøve ut tiltak med sikte på å gi eleven tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Det er også etablert nye rutiner i overgangen barnehage-barneskole og barneskole-ungdomsskolen for å sikre en forsvarlig forvaltning av spesialpedagogisk hjelp for barn og unge. Siden 2019 er det frem til nå vært en nedgang i antall henvisninger til PPT, og det har trolig en sammenheng med det forebyggende arbeidet både tjenesten og andre kommunale tjenester tilbyr. Fra 2022 har PPT hatt fastedager hvor de er tilsted på skolen og i barnehagen. Hensikten er å i større grad jobbe på systemnivå, og å veilede ansatte i forkant av en eventuell henvisning.

PPT er nå fulldigitalisert, og dette har medført økning i kostnader til IT lisenser.

Forebyggende arbeid barn og unge

Siljan kommune har to målrettede rus -og kriminalitetsforebyggende tiltak: «Mekkegruppa», som er i aktivitet med mellom 10-15 deltakere og «Kjærlighet og grenser» for elever og foreldre i 7. klasse.

Ukis er en foreldrerevet ungdomsklubb i kommunen. Ukis er et populært tilbud hvor mellom 50 og 60 ungdommer møte annenhver fredag. Det tre siste årene har det vært engasjert miljøterapeut ved Siljan ungdomsskole, denne har og hatt ansvar for UKIS. Dette har vært en stor suksess og et av de viktigste

forebyggende tiltak for barn og unge kommunen har investert i på mange år. Kommunen har i dag 10 – 15 % miljøterapeut knyttet til drift av klubben.

Tidlig innsats er avgjørende for å gi alle barn og unge en læring som ruster dem for fremtiden. Kommunens ansvar som omhandler folkehelse skal sikre å fremme befolkningens helse, herunder utjevne sosiale helseforskjeller. En god start i livet er et godt grunnlag for videre deltagelse og mestring i arbeids- og samfunnsliv, barn og unges helse og trivsel er derfor en viktig del av denne oppgaven.

Siljan kommune, forebyggende arbeid barn og unge har et total budsjett på 159 000 kroner, det foreslås redusert med 100 000 kroner. Dette er svært uheldig da kommunen ikke lenger har egenkapital å legge til grunn for søkerne midler. Dette er for eksempel midler til sommeraktiviteter, nærværskoordinator, foreldreveileding. Alternativt må «Mekkegruppa» og «Kjærlighet og grenser» avvikles. I ny barnevern lov som trer i kraft august 2022 ligger det en klar forventning til kommunene om å komme tidlig inn med helhetlige og forebyggende tiltak både på individ og gruppenivå. Det meste av det forebyggende arbeidet på gruppenivå blir gjort av frivilligheten i fritiden og av skole og barnehage på dagtid. Dette er både riktig og viktig. Likevel må Siljan holde på de få kommunale tiltakene. Disse fanger og opp ungdom i risikosonen og ser viktig rus og kriminalitetsforebyggende arbeid. Forebyggende arbeid barn og unge reduseres ikke i 2023 eller 2024, men først i 2025.

- Forebyggende arbeid barn og unge reduseres med 100 000 kroner i fra 2025.

Pilot for programfinansiering

Høst 2019 ble Siljan sammen med 11 andre kommuner i Norge med i Pilot for programfinansiering. Pilot for programfinansiering har som mål å etablere kunnskap om virkninger og erfaringer av en fleksibel, større, mer helhetlig modell for å finansiere kommunenes tverrsektorielle innsats rettet mot utsatte barn og unge under 24 år og deres familier, fremfor dagens mange ulike sektorvise tilskuddsordninger. Gjennom prosjektet gis kommunene lokal frihet til å utarbeide og implementere et helhetlig og samordnet tjenestetilbud hvor tilbud og tiltak settes inn tidlig og samordnet, og hvor ulike kompetanser på tvers av sektorer og tjenester kompletterer hverandre og virker sammen. Midlene skal benyttes til å utvikle og gjennomføre tverrsektorielle og tverrfaglige tiltak for utsatte barn og unge under 24 år og deres familier, jf. mål for piloten.

Siljan kommune ser på dette som en videreføring av Talenter for framtida og BTI arbeidet. I Siljan samarbeider helse, oppvekst, NAV og samfunnsavdelingen om dette prosjektet. Siljan kommune har i stor grad spisset satsningen inn på å «bygge muskler» i egen organisasjon. Kommunen ønsker gjennom pilotperioden å utarbeide og gjøre endringer som vil være varige og ikke avhengige av eksterne midler for å kunne videreføres. Prosjektet i Siljan har fokus på foreldrestøtte, nærvær, brukermedvirkning og samordning av tjenestetilbudet. kommunen har i en treårsperiode mottatt 1 800 000 kroner årlig. Pilotperioden avsluttet vår 2023, og det kommer ikke flere eksterne midler inn til dette arbeidet.

Barnehage

Siljan kommune har to kommunale barnehager og i tillegg kommer «Fagteam barnehage» (styrket barnehage). Teamet består av en støttepedagog, en fagarbeider med spesialpedagogisk kompetanse og en språkpedagog. Teamet fordeles mellom Sagaenga barnehage og Loppedåpan barnehage ut i fra barnas behov.

I barnehageopptaket 2022 var det en nettoveks på 18 barn. Dette er svært gledelig!

Loppedåpan får en økning på 11 barn og Sagaenga en økning på 7 barn

- Loppedåpan økning i 280 % fagarbeider og 100 % pedagog, 2 421 000 kroner i 2023
- Loppedåpan økning i foreldrebetaling, 360 000 kroner i 2023
- Sagaenga økning i 120 % fagarbeider, 735 000 kroner i 2023
- Sagaenga økning i foreldrebetaling, 230 000 kroner i 2023

Fra 1. august 2022 reduseres makspris for barnehageplass i Norge med 2915 pr barn pr år i 100 % plass. Dette vil redusere inntekter ved foreldrebetaling med 320 000 kroner årlig. Dette skal ha en statlig finansiering.

I 2021, da en avdeling flyttet til Sagaenga barnehage, fikk Loppedåpan arbeidsrom, kontorplasser og personalrom med plass til alle ansatte, møterom og spesialrom. Alt dette må rives ned sommer 2022 da lokalene på nytt skal bli barnehageavdeling.

Loppedåpan barnehage ble bygd i 1987. Lokalitetene bærer preg av slitasje i samtlige avdelinger. Inventar og innredninger har vært der siden byggestart og det er stort behov for renovering. Det har skjedd en stor utvikling i tjenestetilbudet siden 1987 og behovet i dag er annerledes. Det er krav om arbeidsplass til pedagogene og spesialrom for barn med spesialpedagogisk hjelpebehov. Hele barnehagen har stor behov for oppgradering. Likevel er den største utfordringen mangel på rom.

Det er behov for å bygge på Loppedåpen med en egen kontorfløy. Dette vil ha en stipulert kostnadsramme på 3 500 000 kroner. For Siljan kommune og ansatte i Loppedåpan barnehage vil utbygging av en ny personaldel være et viktig løft og en engangsinvestering for framtida. Det er ikke funne rom for dette i planperioden.

Dette medfører at all møtevirksomhet i barnehagen må foregå i ett rom. Rommet er også personalets pause og spiserom. Det vil da si at det ikke er mulig å bruke rommet i pausetid. Det vanskeliggjør driften. Rommet skal også fungere som personalets arbeidsplasser og kontorpulter der pedagogisk personell skal gjennomføre sin plantid. Pedagogisk personell mister da faste arbeidsplass, og må bytte på hvor og når de får ha sin plantid. Dette skaper uforutsigbarhet og stress for den enkelte. Det å kombinere pauserom og spiserom med arbeidsplasser er ikke forenelig med hva arbeidsmiljøloven sier om krav til spiserom og arbeidsplasser. Det helsefremmende arbeidsmiljøet for de ansatte svekkes ved denne typen sambruk av rom. Spiserom og pauserom blir ikke skjermet fra annen aktivitet.

Det vil bli lite effektiv drift når de ansatte hele tiden må ta hensyn til når rommet er ledig og ikke ut fra behov. Dette vil også kunne forringe kvaliteten ut til brukerne med begrensede muligheter for gjennomføring av ulike tjenester.

Barnehagen mister muligheten for å gjennomføre personalmøter med hele personalgruppa tilstede, da det ikke er plass nok i barnehagens egne lokaler. I tillegg vil ansatte miste muligheten for å følge opp digital opplæring da utstyr krever plass noe barnehagen ikke har lokaliteter til.

Barnehagen har stort behov for spesialrom der muligheten for opplegg i smågrupper eller en til en er påkrevd. Ulik oppfølging kan også kreve mulighet for skjerming. Dette tilbuddet mister barnehagen nå og vil få store konsekvenser i oppfølgingen av de sårbare barna i barnehagen.

For at Siljan kommune og Loppedåpan barnehage skal fortsette å levere god kvalitet med fornøyde barn og foresatte, så må ansatte sikres gode arbeidsvilkår. Barnehagen har vokst ut av sine lokaliteter og har et helt annet behov nå enn da barnehagen ble bygd i 1987.

Styrket barnehage

Fra 1. august 2022 overføres 120 % pedagogstilling fra skolene over til styrket barnehage. Dette er en oppfølging av budsjettvedtak i kommunestyret des. 2021. Denne ekstraressursen dekker det eksisterende behovet som var i styrket barnehage.

Barnehagen får fra august 2022 og januar 2023 enda flere barn med særskilte rettigheter. Disse barna har rett til både § 31 Rett til spesialpedagogisk hjelp og § 37 Barn med nedsatt funksjonsevne (går på tilrettelegging av barnehagetilbudet, enten i forhold til utstyr, ekstra bemanning, bygningsmessige endringer eller andre tiltak. Disse barna med store utfordringer krever ekstra bemanning gjennom hele dagen.

For å oppfylle rettighetene til disse barna må barnehagen redusere tilbuddet til øvrige barn som kan ha rettigheter etter § 31, spesialpedagogisk hjelp. Dette er uheldig da det kan forsinke språklig og sosial utvikling hos enkeltbarn. Det vil legge et ekstra press på øvrig bemanning som er på den nasjonale minimumsnormen. Det vil også kunne føre til økt behov for spesialundervisning i skolen. Det legges inn en reduksjon på 40 % morsmålsassistent.

Barnevern

Barneverntjenesten har 350 % stillinger og 0,2 % merkantil stilling, totalt 3,7 stilling i barneverntjenesten hvor barnevernleder bruker ca. 0,5 stilling til administrasjon. 50 % er nyopprettet stilling familiekonsulent. Barnevernleder vil framover bruke mer av sin stilling til administrasjon da det stilles strengere og flere krav til dokumentasjon av det barnevernfaglige arbeid som gjøres og for at barneverntjeneste i Siljan fortsatt skal være en forsvarlig barneverntjeneste. Dette kom også tydelig fram i tilsynsrapporten fra Fylkesmannen i 2020.

Fra 01.01.22 var barneverntjenesten både faglige og økonomiske ansvaret for fosterhjem. Dette er en konsekvens av barnevernformen. I en liten barneverntjeneste med 3,5 ansatte vil det ikke være mulig å gjennomføre alle nye oppgaver som blir overført fra det statlige til det kommunale barnevernet. I 2011 ble Barnevernpanelets rapport lagt fram og forslag til organisering var at «*Ingen barneverntjenester skal ha under 5 årsverk*». For at barneverntjenesten skal klare disse nye oppgavene må det være flere ansatte.

Barneverntjenesten må styrke kompetansen på fosterhemsarbeidet, innenfor slekt og nettverks plassering, samt veiledning og opplæring av fosterhjem. Arbeidet med hjelpe tiltak må styrkes og hjelpe tiltaksporteføljen må utvides. Tiltak som det tidligere var mulig å søke om fra Bufetat må kommunen ha tilgang på selv. Kommunen må også styrke kompetansen på det forebyggende arbeidet.

Siljan barneverntjeneste er liten og sårbar, og det merkes godt når det blir lengre fravær hos de ansatte. Barneverntjenesten skal følge opp barn med hjelpe tiltak, oppfølging av fosterbarn og fosterforeldre, oppfølging av fosterbarn bosatt i Siljan (fra andre kommuner) samt saksbehandling knyttet til undersøkelser. Barneverntjenesten skal også følge opp biologiske foreldre til barn hvor kommunen har overtatt omsorgen. I saker er det ofte to saksbehandlere, dette er ifht sikkerheten når ansatte er på hjemmebesøk eller det må gjennomføres kontorsamtaler etter vanlig arbeidstid, samt i komplekse saker.

Utfordringen for barneverntjenesten i Siljan framover vil bli å utvikle egne kommunale tiltak. Det er nå tre personer som utfører de barnevernfaglige oppgavene, og det kan bli utfordrende å tilegne seg den kunnskapen vi behøver for å kunne utføre de lovpålagte oppgavene på en god nok måte.

Kulturskolen

Kulturskolen tilstreber å gi fleksibilitet i sitt tilbud. Aktivitetene skal fange opp behov og ønsker fra elever i alle aldersgrupper, samt tilpasse aktivitetsinnholdet til den enkelte elev.

Siljan er den kommunen i fylket med de laveste netto driftsutgiftene til kommunal kulturskole. Siljan kommune ønsker via kulturskolen å gi varierte undervisningstilbud av høy kvalitet innen kunstfag til barn og ungdom i Siljan. Kulturskolen ønsker å kunne bidra til gode oppvekstsvilkår for barn og unge, og gi elevene meningsfylte og stimulerende aktiviteter som gir både faglig og sosial utvikling. Et godt kulturskoletilbud gir en gevinst både samfunnsmessig, og overfor enkeltmennesket. Studier viser også at det er viktig med tanke på forebyggende arbeid. Alle kommuner er i henhold til Opplæringsloven §13-6 pliktig til å ha et musikk- og kulturskoletilbud.

Ved oppstart i august 2022 var det 32 elever ved kulturskolen. På ventelisten var det 10 søker. Dette er svært positivt for Siljan da det på landsbasis er mange kommuner som opplever nedgang i antall søker til kulturskolen.

Fortsatt har kulturskolen store utfordringer med undervisningsrommene på Midtbygda skole som ikke er tilpasset kulturskolens behov. Det er også nesten umulig å få tilgang til undervisningsrom på skolen. Dette påvirker undervisningsverdagen negativt både for kulturskolens lærere og elever.

Kulturskolen ønsker også å kunne bidra i arbeidet med Den kulturelle skolesekken (DKS). Det er viktig at Siljan kommune tenker helhetlig når det kommer til kulturtilbud til barn og unge, og det er derfor ønskelig å kunne utvide tilbuddet i kulturskolen. Dette er ikke lagt inn i økonomiplanen.

Driftstiltak

Oppvekst			Utgifter				Inntekter			
Ansvar	Funksjon		2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
21	2020	53 % fagarb. til spesialtiltak for enkeltbarn		-130	-310	-310				
21	2020	90 % pedagog Midtbygda	-670	-670	-670	-670				
21	2020	Redusere 60 % morsmålsassistent Midtbygda	-310	-310	-310	-310				
21	2150	SFO gratis kjernetid 1. klassinger					288	288	288	288
24	2020	60 % pedagog på Siljan ungdomsskole		-170	-400	-400				
24	2020	70 % tilretteleggingsressurs	-260	-260	-260	-260				
25	2332	Piloteringsprosjekt tverrfaglig samarbeid	-1 250	-1 700	-1 700	-1 700	1 700	1 700	1 700	1 700
25	2332	Forebyggende arbeid barn og unge			-100	-100				
26	2010	Loppedåpan - ny avdeling. Økn. 2,8 fagarb. og 1 pedagog	2 421	2 421	2 421	2 421	-360	-360	-360	-360
26	2010	Loppedåpan - foreldrebetaling red. makspris					200	200	200	200
26	2013	Sagaenga - økning antall barn . Økn. 1,2 fagarb.	735	735	735	735	-230	-230	-230	-230
26	2013	Sagaenga foreldrebetaling red. makspris					110	110	110	110
26	2110	Redusere morsmålsassistent 40 %	-150	-150	-150	-150				
	Sum		516	-234	-744	-744	1 708	1 708	1 708	1 708

Investeringsprosjekt

Oppvekst			Utgifter				Inntekter			
Ansvar	Funksjon		2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
2	2020	Kjøkken Midtbygda personalrom		150						
2	2022	IKT grunnskole, barnehage	550	550	550	550				
	Sum		550	700	550	550	-	-	-	-

Helse

Innledning

Utfordringsbilde i kommunen med en aldrende befolkning, økt oppdragsmengde, medisinske fremskrift som gjør at vi lever lenger med alvorlig sykdom og knappe ressurser, er noe vi deler med de aller fleste kommuner i Norge og er absolutt tilstede i vår kommune. Avdeling for helse må håndtere en stadig større oppdragsmengde innenfor knappe ressurser. Det er derfor et behov for forenkling, fornying og forbedring av tjenestene. Dette innebærer en dreining fra tradisjonelle helse- og omsorgstjenester til fremtidsrettede og bærekraftige tjenester som bygger opp under egenmestring og trygghet. Kreativitet og utforskning vil bli en del av hva som forventes av ledere og ansatte. Selv om vi skal jobbe annerledes i tråd med morgendagens behov, er vi fortsatt mennesker som jobber med mennesker, og vi jobber både med hodet og hjerte.

Covid-19 pandemien er på vei til å fases ut. Pandemien har satt spor og bidratt til endrede behov og arbeidsoppgaver. Digitale plattformer og arbeidsmetoder er på full fart inn i virksomheten. Legetjenesten er blitt styrket ved opprettelsen av en kombinert kommuneoverlege- og fastlegestilling. Ved tilsetting i denne stillingen vil tjenesteområdet bli styrket i tråd med fjorårets økonomiplan.

Helsefelleskap

Utfra Nasjonal sykehusplan 2020-23 er helsefelleskap i Telemark etablert. Helseforetak og kommuner har et felles ansvar for å levere gode og sammenhengende helse- og omsorgstjenester. Satsningsområder er: videreutvikle eksisterende samhandling, være samarbeidsarena mellom helseforetak og omliggende kommuner, utvikle tjenester til fire prioriterte grupper: skrøpelige eldre, pasienter med flere kroniske lidelser, barn og unge og pasienter med alvorlige psykiske lidelser og rus. Helsefelleskap i Telemark er delt inn i strategisk samarbeidsutvalg og faglig samarbeidsutvalg. Kommunen er representert i partnerskapet ved ordfører eller kommunedirektør. Kommunalsjef for helse deltar i strategisk samarbeidsutvalg.

Til årets økonomiplan har avdelingen fått et innsparingskrav fra kommunedirektøren på inntil 2 millioner kroner. Dette hovedsakelig begrunnet utfra bortfall av gjestepasientinntekter. Etter behandling i kommunestyret gjelder endringen i gjestepasientinntekter ikke fra 2023, men fra 2025. Det vil si at foreslått reduksjon i stillinger som følge av bortfall av gjestepasientinntekter også skjer fra 2025. Det blir derfor ikke fremmet nye tiltak hverken innen drift eller investering fra 2025. Det vil likevel bli skissert fremtidige behov som bør styrkes, og noe økning i stilling og investering de to første årene i planen. Dette omtales i det videre dokumentet.

Rammeområdet helse ivaretar kommunens oppgaver innenfor, pleie- og omsorg, herunder sykehjem og hjemmebasert omsorg, lege- og fysioterapitjenester, forebygging skole- og helsestasjonstjeneste, habiliteringstjenesten, BPA brukerstyrt personlig assistent, psykisk helse, rusforebyggende arbeid, støttekontakt, husbank formidling, vernede tilrettelagte plasser (VTA plasser), akutt døgnlass innen somatikk, akutt døgnlass innen psykisk helse.

Sentrale styrende rammeverk innenfor tjenesteområdene er blant annet: St. melding 26 primærhelse-meldingen, St. melding 15 Leve Hele Livet, lov om kommunale helse og omsorgstjenester, pasient og brukerrettighetsloven, og ikke minst forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgssektoren. Styrende lokale rammeverk er blant annet kommuneplan, økonomiplan, helseplan og årsbudsjett. Det er en pågående volumøkning av oppgavetilfang til avdelingen. Årsaker er blant annet demografiforhold med økende antall eldre personer og en oppgavedreining fra spesialisthelsetjenesten til primærhelsetjenesten, samt klare føringer fra statlig hold om mer aktiv behandling av pasienter i egen hjemkommune. Hjemmebasert omsorg vil i hovedsak være mottaker av et økende antall brukere mye grunnet denne demografiske utviklingen. Sykehjemmet vil fremdeles yte det høyeste omsorgsnivået fremover. Antall sykehjemsplasser (28 ved full drift) vil være tilstrekkelig i lang tid fremover og vil i hovedsak benyttes til mer korttidsplasser, rehabilitering, noe mer somatisk spesialiserte oppgaver, samt terminalpleie og mindre til mer permanente botiltak. Hjemmebasert omsorg vil i større grad fremover bli hovedmottaker for aktive pleie og omsorgsoppgaver fremfor institusjonsbasert omsorg. Nyttiggjøring av relevant velferdsteknologi, sterkere sømløs personelldrift mellom tjenesteområdene, tettere dialog og samarbeid med spesialisthelsetjenesten vil være nøkkelområder til å møte denne utfordringen. Kommende 4 års periode vil være preget av en meget stram økonomistyring der avdelingen vil ha fokus på å utføre lovpålagte oppgaver. For enkelte deltjenester vil redusert tjenestetilbud kunne bli en konsekvens. Tilpasning av eksisterende tjenestetilbud tilpasset nye oppgaver som det i økonomiplan-perioden ikke vil være tilstrekkelig ressurstilgang til vil også være en konsekvens. TQM elektronisk kvalitetssystem er implementert i virksomheten. Neste skritt blir å implementere avvikssystemet. Dette er et omfattende verktøy som krever stor delaktighet av de ansatte for å bli et effektivt verktøy i den daglige driften. Med rett bruk vil dette på sikt gi bedre kvalitet på tjenesteproduksjonen og avviksbehandlingen.

Hovedmålsetting for avdelingen

I økonomiplanperioden vil den viktigste målsettingen være å yte helsetjenester av faglig god kvalitet samt opprettholde, utvikle og forvalte avdelingens tildelte økonomiske ressurser på en mest mulig effektiv måte. Gitt blant annet den demografiske utviklingen, sykehuset Telemark sin utviklingsplan 2035 der mer behandling og oppfølging vil foregå i kommunen vil hjemmebasert omsorg være der en må sette inn ressurser både med årsverk og digitale løsninger.

Avdeling for helse er organisatorisk delt inn i 2 likeverdige fagenheter hver ledet av leder for pleie- og omsorg og leder for forebyggende tjenester. Disse står i linje til kommunalsjef for helse.

Forebyggende tjenester

Tjenesteområdet ivaretar fagområdene: Fysioterapi, ergoterapi, psykiatri og rus, kommunal akutt døgnlass somatikk, kommunal akutt døgnlass psykiatri og rus, legetjenesten, forebyggende skole- og helsestasjonstjeneste, støttekontakt, brukerstyrt personlig assistanse, omsorgsstønad samt habilitering. Kommunal psykologtjeneste er lovpålagt fra 2020. Det vurderes nye samarbeidsformer for denne tjenesten da avdelingen har erfart at markedet for å rekruttere psykologer er stramt. Det er blant annet tatt kontakt med Sykehuset Telemark for mulig samarbeid om dette. Det er på nåværende tidspunkt

ikke lykkes å etablere et slikt samarbeid. Innenfor området psykisk helse og rus er det iverksatt betalingsplikt for ferdigbehandlede pasienter dersom det ikke kan tilbys relevant kommunalt tilbud etter behandling. Kostnaden følger satser for overligger innen somatikk ved sykehuset. Erfaringen så langt er at kommunen ikke har blitt belastet for denne kostnaden da tjenesteapparatet har ved god og bred tverrfaglig faglig innsats klart å gi relevant tjenestetilbud til brukerne. Det er fra overordnet myndighet klare føringer på at kommunens skal ha fokus på områdene vold i nære relasjoner og arbeide aktivt for å forhindre selvmord. Her har avdelingen i samarbeid med oppvekstavdelingen utarbeidet plan for vold i nære relasjoner vedtatt i kommunestyret.

Pleie og omsorg

Reformen *Leve hele livet* vektlegger at samfunnet i større grad må tilstrebes å bli mer aldersvennlig. Morgendagens eldreomsorg bygges nå. Kvalitetsreformen *Leve hele livet* skal forbedre det aller viktigste i eldreomsorgen: Mat, helsehjelp, aktivitet og fellesskap. *Leve hele livet* skal sikre sammenheng i tjenestene og Norge som et aldersvennlig samfunn. Eldre skal få bedre hjelp og støtte til å mestre livet. *Leve hele livet* skal handle om de grunnleggende tingene som oftest svikter i tilbaketaket til eldre: mat, aktivitet og fellesskap, helsehjelp og sammenheng i tjenestene. Det blir en reform som bygger på kommunenes egne erfaringer. Den skal bygge på kommunenes erfaringer om hva som fungerer bra.

Handlingsplan *Leve hele livet* skal innarbeides i plan for helse. Det legges til rette for høy grad av bruker-involvering. Dette ble politisk vedtatt i utvalg helse, eldrerådet og rådet for mennesker med funksjonsnedsettelse. Det har blitt avholdt møter med brukere, ansatte, frivillige organisasjoner, samt at det har vært en god dialog med næringsforeningen Siljan som også omtalte dette i en artikkel i næringslivets medlemsblad. Det ble nedsatt en gruppe som skal jobbe videre med alle de gode forslagene som kom frem i disse møtene. Forslag som ble fremmet var blant annet; gode møteplasser, turgrupper, helsestasjon for eldre, sentrumsbygg med møteplasser, matverksted, dagsenter, turvenner, samskaping, skape åpenhet, skape et demensvennlig Siljan, godt samarbeid mellom frivillige, kommune og næringslivet. Grunnet pandemien har det hittil dessverre ikke vært mulig å avholde møter og jobbe videre med den nedsatte gruppen. Plan for *Leve Hele Livet* ble politisk vedtatt i desember 2021 og legger føringer for det videre arbeidet i økonomiplanperioden.

Beredskap

Helseavdelingens bygningsmasse er prioriterte bygg ved strømutfall. Ved krisesituasjoner eksempelvis ved kraftig snøfall, flom osv. vil disse bygg være avhengig av stabil strømtilførsel. Dette mye på grunn av at pasienter nå ofte er avhengige av medisinsktekniske apparater. Rett dimensjonert nødstrømsaggregat er kjøpt inn og det arbeides fremover nå med å få dette permanent stasjonert i nytt tilbygg ved sykehjemmet.

Ved etableringen av kommuneoverlekestilling vil dette også styrke helseberedskapen generelt, men spesielt innenfor smittevern, samfunnsmedisin og andre kommende *pandemiske* hendelser. Andre hendelsesområder som ved større ulykker og naturkatastrofer vil legetjenesten bli en betydelig sterkere og tryggere aktør for å trygge opp under og serve innbyggerne og andre kommunale virksomheter på en bedre måte enn tidligere.

Hjemmebasert omsorg

Mål for tjenesten:

- a) Videreforske og samordne den vedtatt samlokaliserte tjenesteproduksjonen bofelleskapet og hjemmebasert omsorg.

- b) Tilrettelegge for at hjemmeboende kan bo lengst mulig i sin bolig ved å ta i bruk digitale løsninger som digitalt tilsyn og benytte GPS sporing for hjemmeboende personer med begynnende demensutvikling.

Tidligere benevnt Bofelleskapet er nå etter omorganiseringsprosessen helhetlig integrert i hjemmebasert omsorg. En samlet personalgruppe betjener nå begge tjenesteområder også på natt. Faglig har da begge tjenesteområdene blitt styrket og driften drives mer økonomisk riktig. Måten en nå arbeider på i dette tjenesteområdet tilsier at en kan effektivisere driften med ca. 40 % stillingsressurs som pr. i dag er vakante stillinger. Kommunedirektøren fremmer forslag om en innsparing på i alt kroner 350 000.

Fremover i økonomiplanperioden må det likevel vurderes om beboerne i boligen der har det rette omsorgsnivået med tanke på at de kan flytte ut i egne bolig med tilsyn av en samlet hjemmebasert omsorg. Dette må også sees i sammenheng med at innslagspunktet for utløsning av tilskuddet for ressurskrevende helse- og omsorgstjenester stadig blir høyere. Det vil kommet et punkt der vi ikke utfører omfattende nok tjenesteutøvelse overfor våre brukere til å motta dette tilskuddet. Anslagsvis må en da finne inndekning for ca. 1,5 millioner kroner. Bruk av BPA ordningen i egen bolig vil her være et tiltak som i løpet av planperioden vil bli vurdert iverksatt som et insitament for endring av driftsform. Det knyttes også større usikkerhetsmomenter til om denne refusjonsordningen fremover blir værende i sin nåværende form.

Forsterket botilbud ved kjøp fra private er etablert og i drift. Ordningen vil i løpet av planperioden evalueres med tanke på en eventuell tilbakeføring til kommunal drift.

Trygghet er for de aller fleste en nødvendig forutsetning for en god tilværelse. Gode trygghetstjenester kan gi muligheter for en mer selvstendig, meningsfylt og innholdsrik hverdag. Velferdsteknologi er i ferd med å utvide og forbedre tilsynstjenester radikalt. Brukere melder blant annet om større trygghetsfølelse og større bevegelsesfrihet som gir økt livskvalitet.

Antallet som skal motta hjemmebaserte tjenester vil øke i årene framover. Demografiske endringer øker kapasitetsbehovet, og endringer i folks forventninger og generell levestandard vil drive kvalitetskravene oppover. Ønske om å bo hjemme framfor i institusjon vil kreve større fleksibilitet i støttende tjenester som fleksible avlastningsordninger for pårørende og korttidsplasser av rehabiliterende karakter – også for aleneboende.

Avdelingen ser det som viktig at hjemmebasert omsorg styrkes i planperioden. Dette tjenesteområdet vil fremover være bærebjelken i den kommunale omsorgstjenesten i de nærmeste årene godt integrert i institusjonsbasert omsorg. Dette dokumentert gjennom blant annet demografiutviklingen, den teknologiske velferdsteknologiutviklingen, nasjonale føringer, sykehuset Telemark sine føringer i planverket sykehusplanen 2035 og Helsefelleskapet i Telemark sine føringer. Det økes med en stillingsressurs tilsvarende 650 000 kroner i 2023 og 2024.

Innkjøp av velferdsteknologiske løsninger i hjemmetjenesten med 250 000 kroner er prioritert i 2023. Kommunedirektøren finner ikke rom for opprettholde nytt årsverk i hjemmetjenesten fra 2025. Refusjon vedrørende ressurskrevende helse- og omsorgstjenester reduseres med 1 million kroner som følge av høyere innslagspunkt og redusert refusjonsgrunnlag.

Brukerstyrt personlig assistanse BPA

Mål for tjenesten:

- a) Det opparbeides relevant og oppdatert kompetanse vedrørende fagområdet BPA.
- b) I større grad benytte BPA ordning der dette er formålstjenlig fremfor institusjonsbasert og hjemmebasert omsorg.

BPA er et viktig bidrag til likeverd, likestilling og samfunnssdeltakelse for personer med funksjonsnedsettelse og stort behov for bistand. For personer i denne situasjonen betyr BPA mye for muligheten til yrkesdeltakelse, utdanning og et aktivt og selvstendig liv. Rettighetsfestingen av BPA er begrunnet i et ønske om å sikre mennesker med stort behov for praktisk bistand en større mulighet til å ta ansvar for eget liv og egen velferd. Dette er en lovpålagt kommunal oppgave. Tjenesten ble iverksatt 2018. En erfarer økning av behovet for denne ordningen. Brukere med sammensatte behov som kvalifiserer for ordningen har gitt gode tilbakemeldinger på bruk av denne tjenesten.

Sykehjem

Mål for tjenesten:

- a) Redusere antall aktive sykehjemsplasser fra 28 til 22 ved frafall av gjestepasientinntekter i fra 2025.
- b) Styrke fagutviklingen og kvalitetsarbeidet innen tjenesteområdet pleie nå som fagsykepleierstillingene er etablert ved blant annet å ha fokus på bruk av allerede innført brukerundersøkelse og pårørende møter og samtaler.
- c) Bygge om mottakskjøkken tilpasset gjeldende matproduksjonslinje og matserverings tider.
- d) Dagsentervirksomheten utvikles videre i samarbeid med frivillige.
- e) Omgjøre fagarbeiderstilling til sykepleierstilling ved nye og endrede kompetansebehov fra spesialisthelsetjenesten

I kommunestyrets vedtak til økonomiplan er gjestepasientinntektene redusert med kroner 4 millioner kroner og lønnsutgiftene ved sykehjemmet redusert med kroner 1,8 millioner kroner fra 2025. Dette vil bety en reduksjon med 2 årsverk. En konsekvens av dette er at sykehjemmet må redusere antall plasser med 6 operative pasientrom. En reduksjon fra 28 til 22 plasser gjeldende fra 2025. I et likt scenario vil det kunne bli ventetid for å få sykehjemsplass samt at overligger kostnad fra sykehuset for ferdigbehandlede pasienter kan bli utløst. Dette vil også bety større trykk på hjemmebasert omsorg.

Sykehjem og hjemmebasert omsorg er organisert under en felles ledelse ved leder for pleie- og omsorg. Organisering gjør det lettere å ivareta pasienten på en helhetlig måte i alle faser der kommunen har ansvar for å tildele ulike former for tjenester. Det har i de senere årene vært fokusert mye på å utvikle og styrke den faglige kompetansen på tjenesteområdet. Videreutdanne sykepleiere med tilleggskompetanse innen geriatri, kreftbehandling, psykiatri og rus har vært svært viktig for å øke kvaliteten på tjenestene. Flere av rammebetingelsene har endret seg i de senere årene og spesielt innføringen av samhandlingsreformen og utvidelsen av sykehjemmet i 2017 har ført til et behov for en gjennomgang av ansvars og bemanningsstrukturen innenfor tjenesteområdet. Dette har ytterligere forsterket seg ved forskriftene om ledelse og kvalitet i helse og omsorgstjenesten. Denne tydeliggjør kravet om faglige helse- og omsorgstjenester, kvalitetsforbedring og pasient- brukersikkerhet. Kvalitetsforbedring er en kontinuerlig prosess for å identifisere svikt eller forbedringsområder og funn brukes til å kvalitetsforbedre tjenesten. Samhandlingsreformen medfører bl.a. at kommunen til enhver tid må være forberedt på å motta pasienter som krever god og oppdatert fagkompetanse. Tjenestetilbudet til denne pasientgruppen med planlegging, gjennomføring og koordinering er spesielt krevende. Det er et økende krav til kommunen om å utføre mer avanserte medisinske og tekniske prosedyrer både ved sykehjem og i hjemmetjenesten. Det foregår

også i stadig hurtigere tempo en oppgaveoverføring fra sykehus til kommunene. Det vil si at flere behandlingsoppgaver som før ble utført på sykehus nå blir overført kommunen. Kompleksiteten ved behandlingen av sykehemsbeboere har vært økende og vi må være forberedt på en enda sterkere økning i tiden framover. Det er i hovedsak 2 faktorer som ligger til grunn for dette. Den demografiske utviklingen med flere eldre med behov av medisinsk oppfølging og sykehusets organisering med en oppgavedreining til kommunen både innen somatikk og psykiatri.

Oppholdsbetalingen for sykehemsbeboere ser ut til å øke mer en tidligere budsjettert. Dersom et stabilt beleggsprosent 80-90 % belegg ved sykehjemmet og det faktum at pasientenes pensjonsinntekt har hatt en lønnsvekst vil en kunne budsjetttere med økte inntekter ca. kroner 500 000. Kommunedirektøren fremmer forslag om å øke inntektene med inntil kroner 500 000.

Sykehjemmet er nå 21 år gammelt. Inventaret i kafeteriadelen har ikke blitt byttet ut siden bygget var nytt. Følgelig er inventaret og da særlig stolene blitt betydelig nedslitt. Stolene er stoffbelagte noe som også utgjør en hygienemessig faktor. Nye stoler bør derfor kjøpes inn. Et forslag om å kjøpe inn nye stoler til kafeteria i sykehjem med kroner 150 000 imøtekommes ikke.

Den demografiske utviklingen er i tråd med forrige økonomiplans estimat. Det er små variasjoner i forhold til antall personer i de enkelte aldersgrupper. Generelt sett er den eldre befolkningen friskere nå og har et større aktivitetsnivå enn bare for noen år siden. Samtidig ser en også at den medisinske utviklingen går videre slik at flere nå lever lengre med alvorlige diagnoser med tettere medisinsk oppfølging fra kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten.

Antall eldre i aldersgruppen 67-79 år

År 2021	År 2022	År 2023	År 2024	År 2025	År 2030	År 2040
292	306	313	326	332	346	383

Antall eldre i aldersgruppen 80 år og eldre

År 2021	År 2022	År 2023	År 2024	År 2025	År 2030	År 2040
116	117	121	121	126	180	229

Avdelingen har sterkt fokus på tverrfaglig involvering og tverrfaglig samarbeid. Det betyr at mange deltjenester som eksempelvis fysioterapi, psykisk helse og rusarbeid, og ansatte ved sykehjem utfører arbeid i hjemmebasert omsorg. Våren 2017 ble det gjennomført en bred brukerundersøkelse om hvorvidt tjenestemottakerne var fornøyd med tjenestetilbudet eller ikke. Et hovedtrekk var at brukerne var godt fornøyd med tjenestetilbudet, men at isolasjon og få sosiale møteplasser var en utfordring for denne brukergruppen. Det gjennomføres nå i ny brukerundersøkelse i 2022. Resultatet av denne vil være en viktig faktor for videre utvikling av kvalitetsarbeidet i planperioden.

Den teknologiske utviklingen innen helse og omsorg er i rivende utvikling. Her må man bruke ressurser for å henge med, inneha nødvendig kunnskap om fagområdet og kunne benytte ny teknologi som kommer til nytte både for den enkelte tjenestemottaker og kommunen. Avdelingens elektroniske fagprogrammer utvikles stadig. Det blir hyppigere oppgraderinger som en nødvendigvis må følge med på skal en ha nødvendig kvalitet på programvaren. Ved oppgraderinger følger det ofte med et større opplæringsbehov som er kostnadskrevende. Nye tjenesteområder fases stadig inn i den elektroniske pasientjournalen.

Det må i større grad legges til rette for at innbyggerne kan bli boende lengre i sine hjem. Her vil verdferds-teknologien over tid spille en større og viktigere rolle. Det utvikles stadig flere tekniske løsninger som gir muligheter for dette. Trygghetsalarmene vil her være en base som utvikles raskt. Med digitale trygghets-

apparater kan pasienter med kognitiv svikt og andre hjelpebehov i større grad kunne bo og mestre tilværelsen i sitt eget hjem og unngå institusjonsinnleggelse.

Det foregår et interkommunalt samarbeid om å utvikle velferdsteknologien til bruk i hjemmetjenesten. Siljan er med i dette prosjektet og det forventes også at kommunen bidrar økonomisk i dette arbeidet. I sykehjem og er ny og oppgradert teknologi benyttet innenfor varslings- og sykesignalanlegg. En kostnadsmessig erfaring er at denne teknologien er kostbar å driftet og holde ved like.

Som en del av det kvalitetsforbedrende arbeidet ved sykehjemmet er rett ernæring til sykehjem-beboere et viktig element. Sykehjemmet har hatt et sterkt fokus på dette og gjennomført en del endringer i forhold til matserveringstidspunkter og fokus på ernæringsinnhold i matproduktene i samarbeid med ernæringsfysiolog i Skien kommune. Blant annet er middagstidspunktet flyttet til tidligere på dagen. Et positivt resultatet så langt er at pasientene spiser mer og riktig ernæringsmessig sammensatt mat. I tillegg til rett ernæring vil fokuset i planperioden være å skape aktivitet, etablere sosiale møteplasser og utvikle dagsenteret i tråd med de nye varslede satsningsområdene fra regjeringen kalt Leve hele livet for denne brukergruppen. Her vil de frivilliges innsats være en viktig gruppe å videreføre samarbeidet med.

Fysioterapi og ergoterapi

Mål for tjenesten:

- Styrke rehabiliteringsarbeidet ved aktivt å ta i bruk fysioterapi treningsrom i sykehemsfløyen.
- Styrke fagkompetansen og arbeidsinnsatsen innenfor rehabilitering- og habiliteringsarbeidet ved god utnyttelse av ergoterapitjeneste.
- Opprette trimgrupper for kommunens innbyggere.

Tjenesteområdet fysioterapi leverer tjenester over et bredt omfang, barn og unge, voksne og eldre. Deltakelse i skole og helsestasjonstjeneste, rehabilitering og habilitering, sykehjem, hjemmetjenesten, psykomotorisk virksomhet er sentrale oppgaver. Fysioterapeutene arbeider planmessig sammen med helsesykepleierne med lovpålagte helseundersøkelse for barn og unge. I sykehemsfløyen er det blitt etablert et funksjonelt fysioterapirom og dagsenter. I et aktivitet og rehabiliteringsbilde er dette et positivt insitament til dette arbeidet. Foruten å arbeide med de mer tradisjonelle fysioterapioppgavene yter nå denne avdelingen en innsats med vekt på aktivitet innenfor psykisk helse og rusrelatert arbeid. Det er nå etablert treffpunkter for denne brukergruppen både for unge og eldre. Eksempelvis styrke og balansetreningsgruppe, treningsgruppe for dagsenterbrukere, uterehabilitering for yngre. Dette har vist seg å ha god effekt for disse brukergruppene. Ergoterapitjenesten er her en viktig bidragsyter.

Ergoterapeuten er en viktig og nødvendig del av det tverrfaglig arbeidet i avdeling helse. Ergoterapeuten er viktig ressurs i helsestasjonen, barnehagen, skolen, habilitering, sykehjemmet, hjemmetjenesten, rehabilitering og hverdagsrehabilitering, dagrehabilitering og skjermet enhet for personer med demens.

Ergoterapi består av å trene på aktiviteter, tilrettelegge aktiviteter og gjøre endringer i omgivelsene for å mestre egen hverdag, leve et aktivt og meningsfylt liv og delta i samfunnet. Ergoterapeut er den faggruppen som har hjelpebidrifter som sitt fagområde. Dette innebefatter veiledning ved ombygging og nybygging, formidle, tilpasse og oppfølging av tekniske hjelpebidrifter for barn, voksne og eldre. Det ligger også sentrale føringer om at hjelpebidriffen overføres mer til kommunene, men dette må nok sees i et betydelig lengre tids perspektiv enn gjeldende planperiode. Ergoterapeut har også kompetanse innen kognitiv kartlegging og trening. Tilrettelegge og teste i forhold til ernæring. Vurdering og trening av håndmotorikk, planlegging og tilrettelegging av fysiske omgivelser som fremmer aktiv deltagelse og

helse. Velferdsteknologiske løsninger blir stadig mer benyttet innen pleie og omsorgstjenester og da spesielt rettet til hjemmeboende. Å benytte denne teknologien på rett måte vil være avgjørende for at både eldre og andre med funksjonsnedsettelse kan bli boende lengre i sine hjem. Tjenesten har nå en sentral rolle i å utvikle og legge til rette for dette til våre brukere i nært samarbeid med instanser som NAV hjelpemiddelsentral og Grenlandssamarbeidets velferdsteknologigruppe.

Habilitering

Avdeling helse har ansvaret for Habiliteringstjenesten. Fagområdet dekker aldersmessig fra 0 år og til livets slutt. Tjenesten innebefatter saksbehandling av følgene tjenesteområder:

Oppfølging av brukerstyrt personlig assistanse (BPA). Saksbehandle, rekruttere og oppfølging av støttekontakter. Rekruttere og følge opp private avlastere. Behandle søknader om omsorgsstønad og oppfølging av dette. Koordinator rolle i ansvarsgrupper. Samarbeid med spesialisthelsetjenesten både på system og individ nivå. Oppfølging av heldøgns omsorgstjenester og kjøpe av private leverandører. Behandle parkeringstillatelser for personer med funksjonsnedsettelse. Behandle ledsagerbevis for personer med funksjonsnedsettelse.

Brukere av habiliteringstjenesten vil ofte ha behov for tett oppfølging både fra kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten. Det er i mange tilfeller komplekse sykdomsbilder med store utfordringer for den enkelte. Ved funksjonsnedsettelse for et familiemedlem har det også konsekvenser for hele familien.

I tillegg til saksbehandling og oppfølging av de ulike områdene vi har beskrevet ovenfor vil ofte brukere av habiliteringstjenesten ha behov for deltjenester fra flere av våre instanser.

Det kan være oppfølging av fysioterapeut i forbindelse med funksjonsnedsettelser, oppfølging av ergoterapitjenesten i forbindelse med ulike hjelpemidler og for eksempel tilpasning av bolig. Oppfølging av helsesykepleier med råd, veiledning og kontroller, både på helsestasjon og skolehelsetjenesten. Oppfølging av psykiskhelsearbeider i forbindelse med ulike psykiske utfordringer knyttet til egen funksjonsevne eller lidelser i forbindelse med slitasje grunnet stor omsorgstyrke. Habiliteringstjenesten handler ofte om tjenester sett i et familieperspektiv, slik at arbeidet også retter seg mot pårørende.

Ved en gjennomgang av sykdomspanorama til barn mellom 0-18 i Siljan viser det at 100 barn har ulike små eller større utfordringer. Avdeling helse opplever at «trykket» på denne tjenesten er økende og at kravet til tjenesten slik den er organisert i dag ikke tilfredsstiller behovet for hverken ressurser eller kompetanse.

Det er leder av forebyggende tjenester som har ansvaret for saksbehandling og oppfølging av de ulike tjenesteområdene. Koordinator følger opp innenfor de ulike tjenesteområdene. Samtidig vurderes at det vil være behov for en økning av stillinger innenfor habiliteringstjenesten med 100 % stilling. Aktuell kompetanse vil kunne være for eksempel en vernepleier. En slik økning av stillingshjemler ville kunne bidra til å ivareta habiliteringstjenesten på en måte som tilfredsstiller kravene gitt i lov og forskrifter. Det ble gitt en fyldig orientering til utvalg helse om kommende utfordringsbilde i møtet 27.01.2022. Avdelingen har søkt helsedirektoratet om midler for å styrke koordineringen av tjenester til barn og deres familier. Innvilget tilskudd 375 000 kroner ble innvilget for tidsrommet 2022 - 2024. Dette tilsvarer en 40 % stillingsressurs som styrker fagområdet. Det er ikke funnet rom for å styrke habiliteringstjenesten med et årsverk vernepleier fra 2025.

Legetjenester

Mål for tjenesten:

- a) Ha tilslatt kommuneoverlege.
- b) Tilrettelegge for at legene kan gjennomføre sin spesialistutdanning ALIS etter ny forskrift.
- c) Styrke smittevernarbeidet / fastlegeordningen ved etablert kommuneoverlegestilling.

En velfungerende legetjeneste er grunnsteinen i all kommunal helsetjeneste. Kommunen vår tilbyr sine innbyggere en forsvarlige legetjeneste. Det skal vi også ha som intensjon i det videre arbeidet fremover, men også kvalitetsmessig forbedre denne. Fastlegeordningen er under press. Faktorer som endret demografi med sterkere innslag av antall eldre, oppgavedreining fra sykehus til kommuner, flere inneliggende pasienter ved sykehjemmet med mer behov av medisinsk behandling krever mer legetilsyn og oppfølging. Dette synliggjøres også i KOSTRA statistikken der en ser at legeårsverk er lavere i vår kommune enn sammenlignbare kommuner. Det er store utfordringer for å rekruttere nye leger inn i ledige stillingshjemler.

Det har også vist seg at det er utfordringer å beholde leger over tid i stillingene. Listelengder for fastlegene er synkende. Tidligere var det ikke uvanlig å ha listelengde på 1200 pasienter. Nå er landssnittet nede i 900. Våre 2 fastleger har i underkant av 800 på sine lister. Samlet utgjør dette ca. 1500. Da innbyggertallet i kommunen er 2347 betyr dette en større lekkasje til omkringliggende legekontorer i andre kommuner. Dette må i tillegg kommunen også betale for gjennom basilstskuddet. Våre 2 legehjemler har hver seg 20% kommunalt tilsettingsforhold innenfor fagområdene smittevern, sykehjemslege, skole og helsestasjonslege, miljørettet helsevern, helseberedskap samt samfunnsmedisin innenfor folkehelselovgivningen.

Legene har spesielt i de senere år fått en betydelig oppgavetilfang med økende arbeidsmengde. I tillegg er de forpliktet til gjennom avtalen vi har med Skien interkommunale legevakt å ta vakter der i oppsatt turnus. Etter ny forskrift er det nå slik at alle fastleger i kommunehelsetjenesten skal være spesialist i allmennmedisin. Våre leger er relativt nyutdannet og vil måtte gå et nytt utdanningsløp kalt ALIS¹⁷ for å bli spesialist. Kommunen vil selv ikke være faglig i stand til å kunne gjennomføre dette innenfor alle læringsmålene som legene skal oppnå noe som igjen vil kreve interkommunalt samarbeid. ALIS programmet er et omfattende spesialiseringssprogram som kommunen er ansvarlig for å tilrettelegge. Følge opp og bistå legene i dette utdanningsforløpet med blant annet tilrettelegging av målsettinger, utarbeide avtaler med spesialisthelsetjenesten, kontaktflater mot helse og omsorgsdepartementet, samarbeidende kommuner, godkjenning av oppnådde oppsatte faglige målsettinger osv. tilsier legefaglig kompetanse.

Det er en målsetting for kommunen å rekruttere ikke bare leger som er i spesialisering, men også erfarte leger ferdige utdannet spesialist i allmennmedisin. I dag foretrekker mange unge leger spesialiteter i sykehus. Med to leger som begge er i utdanningssituasjon betyr dette til tider fravær fra praksisen ved legekontoret. Dette også sett opp mot ferieavvikling og sykefravær gjør legekontoret svært sårbart og lite tilfredsstillende for kommunens innbyggere. Oppdatert planverk innenfor helseberedskap som pandemiplan, smittevernplan, helsemessig beredskapsplan, helseplan krever legefaglig vurderinger.

Etter vedtak i budsjett 2022 om etablering av fast nyopprettet stilling som kommuneoverlege inkludert fastlegepraksis. Gitt at stillingen blir besatt i løpet av høsten 2022 vil kommunens inntekter for 2023 for fastlegelisten kunne estimeres til kroner 100 000 da legen vil være kommunalt tilslatt inntil en oppnådd listelengde på i alt 350 personer. Etter dette går legen over til privat næringsdrift for denne listelengden og vil da beholde disse inntektene selv. Markedet for denne type rekruttering er utfordrende. Kommunen

¹⁷ Allmennleger i spesialisering

har et langvarig og godt samarbeid om legevaktstjenesten. Dersom det ikke lykkes å rekruttere til den stillingen bør det tas et initiativ overfor nabokommunen Skien om kjøp av tjeneste innenfor dette fagområdet.

Oppdatering av legens pasientjournalsystem tilrettelegges nå for en ny funksjon. Denne muliggjør enklere og raskere kommunikasjon mellom lege og pasient via den digitale plattformen helsenorge.no. Denne funksjonen blir nå gradvis utvidet. Tilrettelegging for videokonsultasjon under Koronapandemien har også tilført en ny mulighet for effektiv måte å kommunisere på mellom fastlegen og listepasienten.

Felles kommunal journal

Kommune Norge er godt i gang arbeidet med å planlegge, anskaffe og innføre en felles journalløsning for kommunale helse- og omsorgstjenester. Dette arbeides det også med i KS sitt DigiTv prosjekt som kommunen deltar i (digital transformasjon). Forløperen til dette arbeidet var innføringen av Akson. Målet er å gi personell i kommunale helse- og omsorgstjenester brukertilpassede og mer effektive løsninger for tildeling, administrasjon, ytelse og dokumentasjon av helsehjelp.

Målet med felles journalløsninger er å få til bedre løsninger for kommunene samt legge til rette for bedre utnyttelse av informasjon som kan deles og tilgjengeliggjøres der behovet oppstår, derigjennom oppnå bedre pasientsikkerhet og effektivisere bruken av ressurser. Det er også et uttalt behov å bygge ned kommunenes ulikhet og opprette mer samlet, enten det er overfor leverandører eller ved å tilby befolkningen like gode tjenester uansett hvor man bor. Bakgrunnen for arbeidet med felles kommunal journal er stortingsmeldingen «Én innbygger – én journal» med følgende hovedmål: Helsepersonell skal ha enkel og sikker tilgang til pasient- og brukeropplysninger, innbyggere skal ha tilgang på enkle og sikre digitale tjenester og data skal være tilgjengelig for kvalitetsforbedring, helseovervåking, styring og forskning. Kostnaden for vår deltagelse i dette arbeidet fordeles mellom kommunene i Grenland og sykehuset Telemark. Kommunen får tilført ressurser til dette arbeidet gjennom den årlige rammeoverføringen.

Interkommunal legevakt

Ny interkommunal legevakt i Skien kommune er nå ferdig bygget og i drift. Denne består nå av Skien kommune som vertskommune med deltagende kommuner Siljan, Nome og Drangedal. I planperioden vil det påkomme kostnader til økt bemanning ved den interkommunale legevakten. Det vil i hovedsak være økte personalkostnader i forbindelse med at vertskommunen styrker legevakten med flere legestillinger for å redusere fastlegenes vaktbelastning. Det er også under utredning etablering av en legevaktbil bemannet med lege. Kostnaden vil øke for deltagelse i legevakten. Det er et arbeid i gang for å redusere vaktbelastningen for deltagende fastleger i samarbeidskommunene. Ny bemanning struktur og økte FDV kostnader i nytt større bygg vil høyst sannsynlig gi økte driftskostnader på et tidligere tidspunkt utover det som gjeldende økonomiplan skisserer 100 000 kroner i 2025. Kommunedirektøren finner ikke rom for økte driftskostnader til interkommunal legevakt allerede i 2024.

Det drives mye godt psykisk helse- og rusarbeid i kommunen av fagpersoner med ulik fagbakgrunn. Samtidig får kommunen stadig flere oppgaver som krever ulik kompetanse. Ansvarsdeling mellom spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten endres og kommunen tilføres nye oppgaver. I henhold til «Primærhelsemeldingen» slås det fast at kommunen har et hovedansvar for brukere med lettere og forbigående moderate psykiske lidelser. Psykologtjeneste blir da en viktig del av kommunens tilbud innenfor lokalt psykisk-helse og rusarbeid, inkludert selvmordsforebygging og krisearbeid ved større ulykker. En har hittil erfart at det er vanskelig å rekruttere psykolog til kommunen. Det er gjort

henvendelser både til nabokommunen og til Sykehuset Telemark Distriktspsykiatrisk senter om mulig samarbeid/ kjøp av tjeneste. En har pr. dags dato ikke lykkes med å få etablert denne tjenesten.

Forebyggende skole- helsestasjonstjenesten

Mål for tjenesten:

- Ledende helsesykepleier innehar rollen som vaksinekoordinator og er leder av kommunenes TISK team
- Aktivt benytte ny forhandlet forpliktene avtale med Skien kommune om helsestasjon for ungdom i det forebyggende arbeidet blant ungdom
- Fokusere på det tverrfaglige forebyggende arbeid rettet mot barn og unge.
- Bruke BTI (bedre tverrfaglig innsats) modellen som arbeidsverktøy.
- Alle rutiner knyttet til tjenesten er lagt inn i kvalitetssystemet TQM og programmet benyttes aktivt i det daglige arbeidet.

Tjenesten har i større grad dreid virksomheten mot godt tverrfaglig forebyggende arbeid blant barn og unge. Begge skolene har fast dag for skolehelsetjenesten. Helsesykepleier har nå etablert faste kontordager med åpen dør for elever, for tiden 3 dager ukentlig på Midtbygda skole og 1 dag ukentlig på ungdomsskolen. Det oppleves at dette tilbudet er avgjørende for å bli en del av det tverrfaglige samarbeidet på skolene. På begge skolene opplever helsesykepleierne økt etterspørsel av tjenester fra elever, lærere og foresatte.

Pasientjournalsystemet til tjenesten er en delfunksjon av legekontorets fagsystem. Det har hittil ikke vært mulig å få sendt elektroniske meldinger fra sykehus og andre instanser gjennom dette systemet. Det vil derfor bli viktig å legge til rette for dette slik at pasientrelaterte meldinger som fødselsmeldinger og andre taushetsbelagte pasientmeldinger kommer hurtig og sikkert direkte inn i fagsystemet. Dette er nå operativt og fungerer godt. Smittesporingsprogrammet innenfor Fiks KS sin plattform er tatt i bruk. Programmet bygges stadig ut med nye funksjoner og er et godt hjelpemiddel i smittesporing og registreringsarbeidet.

Helsestasjon for ungdom og jordmortjeneste er lovpålagte tjenester som skal forefinnes i kommunen. Avdelingen har interkommunal avtale med Skien kommune om kjøp av disse tjenestene. Denne gir et meget godt faglig tilbud til vår kommune hvor også psykologtjeneste forefinnes.

Driftstiltak

Helse			Utgifter				Inntekter			
Ansvar	Funksjon		2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
30	2530	Avvikling gjestepasienter Skien kommune			-1 800	-1 800			4 000	4 000
30	2530	Økt oppholdsbetaling sykehjemsplass					-500	-500	-500	-500
30	2540	Samordnet tjeneste hjemmebasert omsorg - redusere stilling 40 %	-350	-350	-350	-350				
30	2540	Økt stillingsressurs helse	650	650						
31	2320	40 % stilling i 3 år prosjektmidler Hdir - bedre koordinerte tjenester	375	375	375		-375	-375	-375	
31	2410	Ny interkommunal legevakt			100	100	-			
31	2410	Kommuneoverlege 100 % stilling					-100	-100	-100	-100
31	2410	Estimert andel av Nasjonale E helseløsning	186	186	186	186	-176	-176	-176	-176
31	2532	Ressurskrevende helse og omsorgstjenester					1 000	1 000	1 000	1 000
	Sum		861	861	-1 489	-1 864	-151	-151	3 849	4 224

Investeringsprosjekt

Helse			Utgifter				Inntekter			
Ansvare	Funksjon		2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
3	2530	Velferdsteknologi, dig tilsyn, gps sporing, felles kommunal journal	250							
3	2530	Bygge om medisinrom sykehjem		150						
	Sum		250	150	-	-	-	-	-	-

Samfunn

Innledning

Rammeområdet ivaretar kommunens oppgaver innenfor følgende ansvarsområder; Teknisk, Kommunale veier, Park og naturforvaltning, Brann, VAR drift, Eiendom, Kultur, Plan, Miljøvern, Byggesak og IKT drift.

Noe av utfordringen på avdelingen er at den består av svært mange forskjellige fagfelt, og at disse fagfeltene blir ivaretatt av et lite antall ansatte. Alle fagledere har ansvar for fagfelt som i større organisasjoner er fordelt på forskjellige personer. Utviklingen i alle disse forskjellige områdene er at det kreves mer og mer spesialkompetanse. Lovverket på de forskjellige områdene blir innskjerpet og det stilles strenge krav til dokumentasjon av om avdelingen oppfyller lov og forskrift. Det vil være viktig å opprettholde og utvide det interkommunale samarbeidet for å kunne møte disse utfordringene.

Kommende fireårsperioden er det planlagt anleggsarbeid på Sentrumsveien. Ut over det er det ikke store byggeprosjekter som står klar for gjennomføring. Perioden brukes til forberedelse av nye prosjekt, klargjøring av arealer til bolig- og næringsformål og vurdering av mulighetene for etablering av et nytt samfunnshus i sentrum.

Hovedmål for avdelingen

- a) Sikre til enhver tid ledige, utbyggingsklare arealer til ulike bolig- og næringsformål.
- b) Sørge for trafikksikre veier med god fremkommelighet for alle trafikanter.
- c) Ha en stabil drikkevannsforsyning med vann av god kvalitet, og øke antall tilknytninger til det kommunale vann- og avløpsnettet.
- d) Sikre og videreutvikle verdien av kommunale bygg og eiendommer.

Kommentarer til målene

En forutsetning for at kommunen kan øke innbyggertallet er at det finnes attraktive, utbyggingsklare tomter tilgjengelig. I tillegg må det være et visst tilbud av leiligheter med sentral beliggenhet nær handelsområder og i tilknytning til gode kollektiv tilbud. Ut over en tomt på Holtesletta industriområde er det ikke lenger utbyggingsklare arealer til ulike næringsformål i kommunen. Dette må sikres slik at ulike næringers behov for arealer og bygg er tilgjengelig. Arbeidsplasser lokalt er også viktig for å sikre økt bosetting. Samarbeid med private eiendomsutviklere og investeringer i planer for utbygging er viktig for videre utvikling. Utvikling av Siljan sentrum forutsetter gode, helhetlige planer for viktige samfunnsfunksjoner og arealbruk. Dette forberedes som del av arbeidet med kommuneplan.

Kommunen har relativt få kilometer med kommunale kjøreveier og gang- og sykkelveier. Det er likevel viktig at disse har en standard som bidrar til trafikksikre skoleveier og har god fremkommelighet. Det er særlig viktig at gang- og sykkelveier prioriteres høyt for vintervedlikehold slik at fremkommeligheten er god hele året. På den måten sikres mer miljøvennlig lokal transport og mer fysisk aktivitet. Gjennom sentrum skal særlig gående og syklende prioriteres. Her igangsettes prosjekt i henhold til bypakka.

Deler av kommunens vann – og avløpsnett begynner å bli gammelt og dårlig og må prioriteres for utskifting. Det lages ny hovedplan for vann og avløp som blant annet skal sikre en stabil vannforsyning og god drift av kommunens vannverk. Noen sentrale områder har ikke kommunalt vann – og avløpsnett, og bør tilknyttes for å i første rekke sikre god vannforsyning og redusert fare for uønska utslipp.

Den kommunalt eide bygningsmassen har jevnt god standard, men viktigere i årene som kommer etter hvert som bygningsmassen eldes. Etterslepet er også tydelig på noen uteområder. I enkelte bygg begynner teknisk utstyr å nærme seg alder for utskifting.

Sentrale utfordringer

IKT

Det interne datanettverket på kommunehuset er av eldre årgang og i dårlig forfatning. Tilstanden på kabler, kontakter og paneler gjør vedlikehold og reparasjoner vanskelig. Datakabler tilfredsstiller ikke dagens krav til hastighet (100Mb er vår kapasitet i dag på mesteparten av ledningsnettet, forventningene er 1000Mb). Behovene for kabling til kontorene gjennomgås i lys av overgang til trådløs og mobil teknologi. Det er derfor behov for å skifte ut deler av eksisterende kabling og utstyr. Dette har en antatt kostnad på kroner 100 000. Dette er lagt inn i forslag til økonomiplan i 2023.

Landbruk

Bevilgningen til Grenlands landbrukskontor videreføres på tidligere års nivå. Det er ikke avsatt midler til Grenland landbrukskontor for å øke kompetansen på klima-, natur- og miljøvennlig landbruk innen landbruksnæringen.

Kommunale veier

Siljan kommune har få km kommunale vei og har derfor i sum lite kostnader med veivedlikehold. Utgifter til vedlikehold av kommunale veier ligger under sammenliknbare kommuner i KOSTRA gruppe 4 målt i driftsutgifter pr. innbygger, og driftsutgifter pr km vei og gate er på nivå med fylkesgjennomsnitt. Kommunen har i all hovedsak satt ut vedlikeholdet til private entreprenører. Det er kun oppsyn og enklere vedlikehold som blir utført av egne ansatte.

Anbudsprosess på vintervedlikehold ble gjennomført våren 2021. Det hadde vært ønskelig med mer konkurranse om slike oppdrag, men innkomne tilbud dekker behovet og kostnadene samsvarer med kostnadsnivået i andre kommuner i Grenland. Tilbudene på rodene innebærer en vesentlig økt kostnad på beredskap, men er kun indeksregulert på timepriser. For å dekke inn økte kostnader med beredskap forslås en årlig økning i vintervedlikeholdet på kroner 100 000 i økonomiplanperioden. Forslaget er lagt inn i økonomiplan.

Gatebelysning innebærer en vesentlig kostnad med veidriften i Siljan. For å bidra til en god driftsøkonomi skiftes gamle armatur som går i stykker ut med nye LED-armatur. Det er 647 armatur langs kommunale

og private veier som kommunen drifter, i tillegg til 85 armatur i lysløypa fra Solvika. Lysløypa fra Solvika har ikke LED, men har de siste vintrene ikke vært i drift pga. manglende snøforhold. Langs de kommunale og private veiene er det 190 armaturer med LED og 440 armatur uten LED. Det vil være en betydelig innsparing på energibehovet ved utskifting til LED armatur. Lede stipulerer med 4000 driftstimer pr. lampe på umålte anlegg. En LED armatur har et forbruk på 42W mot de andre armaturene som har et forbruk på 130W. Med en kWh pris på 1,7 kroner pr. kWh vil armaturene uten LED ha en kostnad årlig på kroner 388 960. Med LED armatur ville kostnaden være på kroner 125 664. Dette ville medført en innsparing på kroner 263 296 årlig. Det er svært vanskelig å forutse hva strømprisene vil bli i et mer internasjonalt strømmarked som sliter med mange usikkerheter. Det er grunn til å regne med en prisvekst på strøm fremover både på kort og lang sikt. Modernisering av gatelysene i Siljan er viktig for å møte fremtidens behov for energisparing. Kostnaden på å skifte ut 440 gamle armaturer vil i dag være på kroner 1 850 000. Det foreslås at denne investeringen gjøres snarest ettersom dette vil være lønnsomt på sikt og er således innarbeidet.

Ytterligere tiltak kan også være å slå av armaturer på natten mellom 01.00 – 06.00 på veier med lite trafikk, f.eks. på Gurholtveien, Lakssjøveien, Kisteveien og Rustadveien. Det ligger i dag automatisk demping nattetid på en rekke gatelys som har LED belysning, og ny sensorteknologi gir flere muligheter til styring basert på behov. Avstenging nattestid på flere gater og veier kan vurderes som ytterligere tiltak.

Trafikksikkerhetsplan synliggjør behov for ny belysning mellom Snurråsen og Høisetbrua, en strekning på 450 meter. Dette bør ses i sammenheng med videre belysning langs fylkesveien i Høisetbakkane. Gatebelysning skal fremme trafikksikkerhet, og viktige skoleveier prioriteres når nye investeringer gjøres.

Holtesletta vel har i 2021 søkt om gatebelysning på Holteringen spesielt strekningen mellom kryss Langmyrvegen og til kryss Holtevegen. Det vil medføre oppsett av 4 nye belysningspunkter. Kostnad kroner 200 000. Det er ikke funnet rom for å prioritere tiltaket i økonomiplanperioden.

Det vil være viktig å ha fokus på vedlikehold basert på riktige prioriteringer. Et godt vedlikehold medfører mindre behov for større, kostnadskrevende rehabiliteringsarbeider. Ajourførte vedlikeholdsplaner for de kommunale veiene har fortsatt høy prioritet. Behovet for reasfaltering på flere av de kommunale veiene vil øke i årene framover, deler av Gurholtveien er tatt i forbindelse med strekningsvise oppgraderinger i 2021. Det vil fortsatt være behov for strekningsvis oppgradering av Gurholtveien inkludert asfaltering. Gjenværende mest kritisk strekning på Gurholtveien anses å være strekningen fra bussgarasjen til Norheim. Dette er en strekning på 550 meter. Tiltak er kostnadsbereget i 2021 til kroner 1 070 000. I tillegg kommer asfaltering på kroner 655 000 Det er ikke funnet rom for å prioritere tiltaket i planperioden.

Gatenettet i boligfelt er i hovedsak i god stand, men med tydelige behov for reasfaltering enkelte steder som ved Skauenfeltet og øvre del av Snurråsen. Målet er at dette tas i 2022. I økonomiplan foreslås det å sette av kroner 300 000 til asfaltering i 2024 og 2026. Dette er en betydelig nedjustering av beregnet behov. Asfaltprisene har også hatt en kraftig stigning de siste årene, noe som forsterker etterslepet.

Bypakke Grenland

Siljan kommune har gjennom deltagelse i Bypakke Grenland foreslått utbygging av fortau gjennom sentrumsområdet som del av trafikksikring for gående og syklende. Inkludert i arbeidet ligger oppstramming av kryss Gurholtveien x Sentrumsveien. Det er gjennomført en alternativ vurdering for TS tiltak som anbefaler bygging av fortau på strekningen. Hovedprinsipp er gjennomgående veibredde på 5,5 meter og fortau med 2 meters bredde. Prosjektet er kostnadsbereget etter anslagsmetoden til

kroner 14 400 000 2021 kroner. I anslagsmetoden ligger en usikkerhet på ca. 40 %. Anslaget viser også usikkerhet rundt behov for grunnerverv, geotekniske undersøkelser og miljøundersøkelser. Nedskilting av hastighet medfører også behov for 8 stk nye fartsdempere. Finansiering av prosjektet er vedtatt i kommunestyret og egenandel finansiers ved bruk av ubundet investeringsfond.

Beredskapslinje ekom

Datatrafikken til Siljan dekkes nå av en fiberlinje som går fra Skien. Denne er sårbar og det oppleves med ujevne mellomrom uhell som innebærer at fiberlinjen er ute av drift. For å sikre god beredskap bør det etableres en fibernett forbindelse fra Larvik. Det avsettes kroner 1 000 000 til tiltaket i 2025.

Park og naturforvaltning

Vedlikeholdet på uteområder omkring kommunale formålsbygg og i sentrum er en prioritert driftsoppgave, og standard opprettholdes med egne ansatte og innleide sommervikarer. Gressklipping er en sentral og tidkrevende oppgave sommerstid. For å ha en kontinuerlig drift og rekke over alt areal er avansert klippeutstyr nødvendig. Kommunen eier en større maskin som er helt avgjørende for denne drifta. Ny teknologi byr på nye muligheter, og selvgående klippeutstyr kan være et tiltak for effektivisering fremover. Det er som et prøveprosjekt investert i ny selvgående gressklipper som skal settes i drift på arealene rundt sykehjemmet sommeren 2022.

Kommunal plan- for idrett og friluftsliv løfter frem flere prosjekt som vil styrke det lokale og regionale tilbudet til idrett, friluftsliv, rekreasjon og folkehelse. I foregående budsjett og økonomiplaner er det kun gitt anleggstilskudd til lag og foreninger. Friluftsliv er den mest dominerende aktiviteten for alle aldersgrupper i Norge, og friluftslivstradisjonene for den Norske befolkning står sterkt. Som ledd i en tydelig satsing på bokvalitet og folkehelse bør tiltak som fremmer nærfriluftsliv og det regionale friluftslivet styrkes.

Bymarkaprosjektet «Siljanmarka», løftet frem flere lokale tiltak som bidro til å gjøre Siljan attraktiv som utfartsområde for Grenlands befolkning og nærfriluftsområde for Siljan. Attraksjoner i Siljan benyttes av Grenlands øvrige befolkning og bidrar til positiv omtale, og at Siljan blir satt på kartet. Det gjelder særlig vintertilbuddet der Viddaseter og lysløypa ved Tudalskulten har stor lokal og regional interesse. Det bør derfor avsettes midler til nærmiljøtiltak i tilknytning til boligområdene og videreutvikling av bymarka i tråd med ny plan for bo attraktivitet. Dette vil utløse muligheter for statlig finansiering fra spillemidler og fylkeskommunale tilskudd. Det bør avsettes prosjektmidler til delprosjekt i dette arbeidet og som øremerket til et «forprosjekt for Siljanmarka». Midlene kan brukes til innleie av hjelpe for å avlaste kommunens administrasjon eller behov for bistand til prosjektering og kostnadsberegning. I første omgang lages et prospekt brukes til å formidle ideer og involvere lokale lag og organisasjoner og grunneiere. Det er foreslått å avsette kroner 100 000, til forprosjektet i 2023 i henhold plan for boattraktivitet.

Brann og beredskap

Siljan kommune har en slukkeavtale og avtale om feiring og branntilsyn med Skien brann og feervesen. Skien brannvesen har også ansvar for tilsyn med kommunale formålsbygg samt brannforebyggende arbeid. Tidligere års tilsyn og oppfølgning med tiltak viser at det ikke er umiddelbare behov for nye investeringer til brannsikringstiltak eller lokalt utstyr.

Skien kommune har vedtatt å tre inn i Grenland Brann og Redning IKS. GBR består i dag av kommunene Porsgrunn, Bamble, Kragerø og Drangedal. Siljan må avklare sitt forhold til den nye organisasjonen innen 1.1.2013.

VAR-drift

Drift av vannverk og avløpsrenseanlegg er underlagt strengt regelverk, og det er en hovedmålsetning at alt drikkevann som blir levert til abonnentene skal ha en tilfredsstillende kvalitet i henhold til drikkevannsforskriften. Avløpsvannet skal være renset i henhold til konsesjonskravene før det blir sluppet ut i Siljanelva.

Endringer i lov og forskrift – sist i ny vannforskrift som trådte i kraft 1. juli 2017, og tilpasninger til krav satt av EU, medfører at krav til drift av vann- og avløpsrenseanlegg og slambehandling er vesentlig skjerpet de siste årene. Det er blant annet blitt strengere krav til kvalitetsdokumentasjon av produksjon av vann og drift av vannledningsnettet. I tillegg har styringen av produksjonsprosessene i vann- og avløpsrenseanleggene blitt mye mer teknisk kompliserte enn tidligere.

De kommunale årsgebyrene for avløpstjenestene er lave i Siljan sammenlignet med gjennomsnitt for fylket. Dette skyldes i første rekke at Siljan var relativt tidlig ute med bygging av avløpsrenseanlegg. Gebyrene for drikkevannsforsyning ligger på nivå med snittet i fylket.

Tabell som viser gebyrene for avløp i Siljan sammenliknet med landet for øvrig.

Nøkkeltall	Enhet	Siljan	Landet uten Oslo	Landet	Vestfold og Telemark
		2021 +	2021 +	2021 +	2021 +
Selvkostgrad (prosent)	prosent	66	99	99	98
Årsgebyr for avløpstjenesten - ekskl. mva. (kr)	kr	4 039	4 435	4 430	4 930
Andel fornyet kommunalt spillvannsnett, gjennomsnitt for siste tre år (prosent)	prosent	0,64	0,74	0,77	0,75
Andel innbyggere tilknyttet anlegg der rensekrav er oppfylt (prosent)	prosent

Tabell som viser gebyrene for vannforsyning i Siljan sammenliknet med landet for øvrig.

Nøkkeltall	Enhet	Siljan	Landet uten Oslo	Landet	Vestfold og Telemark
		2021 +	2021 +	2021 +	2021 +
Selvkostgrad (prosent)	prosent	100	113	113	100
Årsgebyr for vannforsyning - ekskl. mva. (kr)	kr	3 613	4 033	4 029	3 573
Andel fornyet kommunalt ledningsnett, gjennomsnitt for siste tre år (prosent)	prosent	0,32	0,67	0,69	0,90
E.coli: Andel innbyggere tilknyttet kommunalt vannverk med tilfredsstillende prøveresultater (prosent)	prosent	100,0	98,4	98,6	99,9
Andel av total communal vannleveranse til lekkasje (prosent)	prosent	8,0	30,4	31,6	35,5

Gebyrene vil imidlertid øke i tiden framover da vedlikeholdsbehovet vil bli større. Tempo på utskifting av gammelt nett ligger noe bak ambisjonsnivået. Rammeavtaler for entreprenørtyjenester er nå på plass og det er konkrete planer for utskifting av kritiske strekninger fra 2022 og fremover.

Ny vannforskrift forutsetter at kommunen arbeider aktivt med å knytte flest mulig av innbyggerne til det offentlige nettet.

Avdelingen har igangsatt arbeidet med å utarbeide en Hovedplan for vann og avløp og en saneringsplan for vann- og avløpsledningene. Hovedplanen vil se på muligheten for å knytte til flere eksisterende boliger til vann- og avløpsanlegget og saneringsplanen har som mål å hindre innlekkasje av fremmedvann i avløpsledningene og skifte ut utette vannledninger. Et svært viktig tiltak for å sikre vannforsyning er etablering av et robust ringledningssystem.

Hovedplanen er ikke ferdigstilt, men de viktigste hovedtiltakene er følgende:

Vannforsyning:

a) Fornyning av vannledningsnettet.

For å nå målsetningen om å fornye minst 1 % av ledningsnettet årlig må det skiftes minst 220 m vannledninger årlig. Helhetlig fornying for hvert område skal vektlegges, og prosjektene skal samkjøres med andre nødvendige investeringer. Videre skal prosjektene prioriteres etter forventet effekt. Dette skal sees på bakgrunn av bl.a. alder, materiale, dimensjon, driftshendelser og observerte/registrerte strekninger/områder med mye lekkasjer. Fornyning av vannledninger av materialet asbestsegment prioritertes.

b) Utskifting av vannledningen mellom Holtesletta og Høysetbakkane.

Dette er en av hovedproblemstrekningene og det har vært mange lekkasjer på denne strekningen. Prosjektet er igangsatt i 2020 og videreføres i planperioden.

c) Kryssing Siljanelva.

Vannledningen som krysser Siljanelva er kritisk for forsyningssikkerheten i store deler av kommunen. Elvekryssingen er i tillegg ekstra utsatt for ytre påvirkninger. Det etableres en ny vannledning som bores under elva.

d) Høysetbakkane – Slemdalsveien.

En nedlagt vannledning utblokkes for å få ringledning mellom Høysetbakkane og Slemdalsveien. Dette vil bedre forsyningssikkerheten i området. Strekningen er omrent 360 m. Et mulig tiltak som kan bedre vannforsyningssikkerheten er også etablering av høydebasseng i Snurråsen. Det gjøres kost / nyttevurderinger av dette prosjektet og vurderes opp mot ringledning.

e) Utskifting av asbestsegmentledninger

Siljan kommune har omrent 4,2 km med vannledninger i asbestsegment. Dette er et materiale som har dårlig kvalitet. Det oppstår ofte lekkasjer og brudd. Det prioritertes å skifte ut vannledninger av dette materialet. Dette er særlig aktuelt på vestre del av Holtesletta. Utskifting av vann og avløpsledninger fra Stomperudbua mot Furuveien igangsettes 2022.

f) Høysetbakkane – Snurråsen

En av de største utfordringene ved dagens vannforsyning er at den er svært sårbar grunnet ensidig forsyning. En vannledning mellom Høysetbakkane og Snurråsen danner en ringledning for store deler av kommunen. Strekningen er omrent 2 050 m.

g) Ringledninger på Holtesletta

De eldste ledningsstrekene på Holtesletta er etablert uten ringforbindelser: etablering av et ringledningssystem her vil koordineres med andre aktuelle rehabiliteringstiltak.

h) Trykkøkningsstasjon Industriveien

Trykkøkningsstasjonen ved Industriveien er underdimensjonert. I forbindelse med utbygging av Heiveien III er kapasiteten på trykkøkningsstasjon ombygd, oppgradert og flyttet inn i bygget på vannverket. Denne settes i drift senest høsten 2022.

i) Vannmålere

For å få en bedre oversikt over hvordan vannforbruket er i kommunen skal det installeres vannmålere på utvalgte strategiske punkter i ledningsnettet.

Avløpshåndtering:

a) Fornyning av ledningsnettet

For å nå målsetningen om å fornye minst 1 % av ledningsnettet årlig må det skiftes minst 290 m avløpsledninger årlig. En av hovedutfordringene for Siljan kommunes VA-anlegg er tilførsel av fremmedvann i avløpsnettet. For å redusere fremmedvannmengdene må det eksisterende ledningsnettet forynes. Samtidig har Siljan kommune et ganske ungt ledningsnett i gjennomsnitt. Dette indikerer at en stor andel av fremmedvannmengdene kommer fra en begrenset andel av ledningsnettet. Helhetlig fornying for hvert område skal vektlegges, og prosjektene skal samkjøres med andre nødvendige investeringer. Videre skal prosjektene prioriteres etter forventet effekt. Dette skal sees på bakgrunn av alder, materiale, dimensjon, driftshendelser og observerte, registrerte strekninger og områder med mye fremmedvann. I tillegg skal separering av fellesavløpsledninger prioriteres.

Arbeidet med utarbeidelse av en Hovedplan for vann og avløp er i oppstartsfasen.

Kostnader vil bli utarbeidet etter at de forskjellige VA tiltakene er prosjektert.

For å komme i takt med planlagt utskifting av ledningsnettet på 1% bør årlige investeringer ligge på ca. 1 400 000 i budsjettperioden både for vann- og avløp. Uvanlig store prisøkninger for tiden gjør kostnadsberegninger vanskelig.

I forslaget til økonomiplan er det satt opp investeringer for 1 400 000 kroner årlig i perioden 2023 til 2026 for vannledningsnett. For rehabilitering av avløpsnettet er det foreslått investeringer på 1 400 000 kroner årlig i perioden 2023 til 2026.

Eiendom

Eiendomsforvaltningens primære oppgave er å sikre verdi og riktig funksjon i kommunale bygg og uteområder. Siljan kommune har en høy kvadratmeterpris på renhold og det foreslås å redusere ressursinnsatsen på dette området med 1 250 000 kroner i planperioden. Dette tilsvarer to stillinger. Det er viktig at det opprettholdes et godt renhold og dersom det viser seg at foreslårte kutt ikke er gjennomførbart i praksis vil det fremmes en sak for kommunestyret.

Tilstanden på de kommunale byggene er generelt sett god, men med noen tydelige vedlikeholdsbehov, spesielt kommunens lagerbygg ved Todal. Her er det gjort en del arbeid i 2022 med utskifting av kledning og vindu. En del av teknisk utstyr har begrenset levetid og må skiftes. Det gjøres løpende avveining i forhold til kost nytte med reparasjoner kontra utskifting. Stadige reparasjoner av gammelt utstyr, kan over tid bli en kostbar strategi. Samtidig kan det være krevende å forutsi når slitasjen har nådd et kritisk nivå. Et eksempel på det er ventilasjonsaggregat på Midtbygda skole. Samfunnsavdelingen gjennomfører en ROS analyse i forhold til byggdrift for å sikre handlingsberedskap om kritisk utstyr svikter.

Energihusholdningen er for tiden fokusert på grunn av forventet økning av energipriser og behov for å redusere strømforbruket av miljøhensyn. Det vil i perioden bli sett på nye muligheter til strømforsyning, spesielt solcellepaneler, samtidig som vi går gjennom forbruk i alle bygg og ser på muligheter til å redusere forbruket. Som følge av fortsatt høye strømpriser legges det inn økning i budsjett for strøm for hele planperioden. Det medfører usikkerhet hvordan utviklingen blir. Det legges inn 1 million kroner i økt budsjett hvert år i perioden. Det legges også inn 350 000 kroner i 2023 og 2024 til ulike ENØK-tiltak som avdelingen skal gjøre en utredning på.

Følgende viser en gjennomgang av kommunale bygg og uteområder med investeringsbehov.

Kommunehuset

Uteområdet med parkering rundt kommunehuset og Siljan skole trenger rehabilitering. Det er ikke avsatt midler til asfaltering ved kommunehuset i planperioden.

I henhold til faglige anbefalinger bør det gjøres utvendig maling for å unngå at malingslaget blir så slitt at vann trenger inn i veggen. Dersom det skjer vil det kunne oppstå store skader som krever omfattende renovering. Det avsettes kroner 200 000 til prosjektet i 2025.

Kommunestyresalen trenger en generell oppgradering. Det som gjenstår er vegger og tak etter at vinduer og gulv er fornyet i tråd med forventet standard. Prosjektet er kostnadsvurdert til å ligge på kroner 500 000. Det er ikke funnet rom for prioritering av tiltaket i økonomiplan.

Midtbygda skole

Ventilasjonsaggregatet ved rød avdeling på Midtbygda skole er gammelt og begynner å bli slitt. Aggregatet er av en type som det ikke vil lønne seg å oppgradere dersom komponenter begynner å svikte. Antatt kostnad kroner 400 000. Tiltaket foreslås som investering i 2023.

Loppedåpan barnehage

Dørene i de tre eldste avdelingene i Loppedåpan barnehage er gamle og fremstår som svært slitt og tildels hullete. Barnehagen trenger i tillegg dører med mulighet for innsyn i alle rom. Dette med tanke på sikkerhet for barna i barnehagen. Det foreslås derfor å skifte ut dørene til dører med et lite glassfelt. Det avsettes kroner 120 000 til dette tiltaket i 2023 i tråd med gjeldende økonomiplan. Loppedåpan barnehage er et eldre bygg og det er behov for generell oppgradering av bygningen innvendig. Det avsettes kroner 100 000 til tiltaket i 2025.

Det er nå vedtatt at avdeling Tussene skal gjenåpnes og i den forbindelse forsvinner pauserom, personalrom og spesialrom. Det vil derfor være behov for å se på muligheter for en utbygging. Det er også ønskelig med en overbygget plass som brukes til barnevogner. Det tas utgangspunkt i at det trengs omkring 100 m² til en utbygging og det gjøres et grovt anslag for å antyde kostnadsnivå. Utbygging er kostnadsberegnet til 3 500 000 kroner. Det er ikke funnet rom for denne investeringen i planperioden.

Leiligheter, serviceboliger og omsorgsboliger

Sentrumsområdet prioriteres for leilighetsbygging på grunn av arealknapphet. Arealknapphet er begrunnet i få arealer tilgjengelig for transformasjon og konflikter med andre samfunnsinteresser. Det er igangsatt en fortettingsstudie som viser mulige utbyggingsområder. Et planarbeid bør iverksettes for å sikre nye, utbyggingsklare arealer til leilighetsbebyggelse. Det bør gjennomføres en områderegulering i sentrum med tanke på langsiktig utvikling av arealbruk for ulike type offentlig og privat utbygging.

Det er lagt til rette for leilighetsbygging ved den nye barnehagetomten i sentrum, ut over det er det ikke utbyggingsklare arealer for leiligheter. Området er geoteknisk undersøkt mhp områdestabilitet i 2022. Det forventes mindre behov for kommunale leiligheter ettersom det ikke bosettes nye flyktninger.

De kommunale utleieboliger i Mølleåsen skal etter planen ha fornyet utvendig maling etter 8 år. Det avsettes kroner 150 000 til utvendig maling i 2024.

Rødveien 3 og Slemdalsveien 9 - nærmere seg en utvendig maling. Dette prioriteres ikke i innværende periode, men etterslep på vedlikehold vil akkumulere om ikke vedlikeholdsplaner følges.

Siljan skole

Det ble i tilsynsrapporten fra Miljørettet helsevern 02.02.2017 gitt anmerkning på garderobeforholdene ved Siljan skole.

Garderobene bærer preg av slitasje samt at røranlegget begynner å bli gammelt. Hele røropplegget i garderobeavdelingen og alle dusjer og benker i garderobene bør skiftes ut. Rom for lærerdusj er avstengt på grunn av slitasje fra og med 2021. Det er etablert nye lærergarderober med dusjer på ungdomsskolen. Det anses derfor ikke som nødvendig å rehabiliterer lærerdusjer i gymgarderobene. En fullstendig renovering av dusjanleggene i garderobene er nødvendig for å ha en tidsriktig standard. Fra skolens side meldes om sannsynlig økt bruk av dusj etter gym ved oppsetting av båser. Det er beregnet 6 båser med dører i hvert rom. Kostnadsestimat basert på 2022 priser der alle overflater byttes ut. Gulvbelegg med gulvvarme, plater på vegg, nye sluk og dusjpaneler på vegg i hver bås. Tiltak er kostnadsberegnet til omkring kroner 500 000 pr garderobe. Basert på markedssituasjonen pr. dags dato må det tas forbehold om prisstigning. Det avsettes kroner 500 000 til fornying av en garderobe i 2023.

Det er også behov for asfaltering av parkeringsplassen ved Siljan skole. Prosjektet er kostnadsberegnet til kroner 150 000. Det avsettes kroner 150 000 til tiltaket i 2024. Det er også behov for oppgradering av uteområdet på Siljan skole. Det skal lages en plan for dette i samråd med blant annet elever på ungdomsskolen. Det avsettes kroner 350 000 til tiltaket i 2024.

Siljan sykehjem

Det ble investert i nytt, mobilt strømagggregat som skal forsyne sykehjemmet med strøm ved utfall på strømnettet. Aggregatet må kjøres tilkoblet elektrisk anlegg 4 ganger per år. Det er kun på sykehjemmet at dette kan påkobles med tilstrekkelig motstand. Alternativt er å leie inn strømkrevende utstyr. Avdeling for Samfunn har ikke kjøretøy som lovlige kan frakte dette langs veien. Det anbefales ut fra prøvedrift, beredskap og tilgjengelighet at det bygges et tilbygg på sykehjemmet som kan huse aggregatet. Estimert pris for et bygg oppsatt på gavlveggen med teglfasade og saltak i lik stil med sykehjemmet er kroner 25 000 eks. mva. pr m². Regner man 18 m² grunnflate beløper dette seg til kroner 562 000. Det avsettes kroner 560 000 til tiltaket i 2026.

Kultur og kulturminner

Siljan kommune har vesentlig mindre ressurser til kulturaktiviteter i forhold til gjennomsnittet i Telemark og landet forøvrig.

Kulturbrygg i sentrum

Det har det siste tiåret vært arbeidet med et nytt kulturbrygg i Siljan sentrum. I løpet av årene har det vært et betydelig engasjement og planlegging av et samfunnshus med flerbruksfunksjoner. Behovet for og betydningen av en uformell møteplass er ikke blitt mindre etter hvert som årene har gått. I tillegg vil

bygget med tilhørende uteområde kunne ha en etterlengtet funksjon som kommunens storstue og festplass. Mangelen på en moderne storstue blir tydelig ved høytidelige anledninger. Et kommunalt signalbygg vil ha symbolverdi og forsterke aktiviteten og kvaliteten ved sentrum som bo- og handels sted. Det foreslås at planarbeidet startes opp med gjennomgang av romprogram og driftsøkonomi i et forprosjekt i 2026. Det avsettes kroner 300 000 til møteplasser i sentrum i 2026 som gjelder sentrumsbygget. Siljan kommune har i planperioden ikke økonomiske midler til å drifte et nytte kulturbygg i sentrum, slik at realisering av prosjektet vil kreve en betydelig inntekstøkning.

Siljan bibliotek

I følge KOSTRA tallene bruker Siljan lite ressurser på bibliotek sammenliknet med andre kommuner. Meråpent-prosjektet vil kunne gi tilgang til biblioteket på tider av uken, året og døgnet som vi ikke har mulighet til i dag. Dette kan gi et positivt utslag for boklån og besøk. Erfaringene viser at arrangement på biblioteket er interessant for mange. Dette er særlig tydelig ved innleie av kjente foredragsholdere. Slike aktiviteter reduseres i takt med at budsjettene krymper. Folkebiblioteket skal ha en funksjon som arena for offentlig debatt og kultur. Det jobbes med dette innenfor rammene av avdelingens budsjetter, men byggets karakter og beliggenhet forsterker ikke formidlingen av et attraktivt kulturhus.

Siljanhallen

Siljan idrettslag har oversendt en søknad om økonomisk støtte på 3 500 000 kroner for utvidelse av Siljanhallen, etter møte med ordfører, varaordfører og gruppeleder i Senterpartiet. Prosjektet inneholder styrkerom og aktivitetssal. Den totale kostnadsrammen er 10-11 millioner kroner. Det forutsettes 3,5 millioner i tippemidler og det samme i tilskudd fra Siljan kommune. Et tilskudd fra Siljan kommune vil være et driftstilskudd og er ikke en lovpålagt oppgave. Det bevilges 1 500 000 kroner i støtte til Siljan idrettslag og dette prosjektet i 2023 og 2024.

Kulturtilstkudd til lag og organisasjoner

Tilstkudd til lag og organisasjoner reduseres med 150 000 kroner fra 2025.

Geodata

Kommunens kartgrunnlag begynner å bli svært dårlig og gammelt. Store deler av kommunen har kartgrunnlag som består av skannet Økonomisk kartverk fra 1966 uten høyderegistreringer, samt N50-data med dårlig nøyaktighet (+/- 100 m). Siljan er nå den siste kommunen i fylket som fremdeles har slike kartdata for deler av kommunen. Mye av det øvrige kartgrunnlaget er også etter gammel standard, kan ikke oppgraderes til dagens standardkrav for digitale kart og vil bli faset ut.

Nytt prosjekt iverksatt høsten 2020 i regi av Statens kartverk – Geovesttsamarbeidet – ny kartlegginger for områder med gamle data og ajourføring for arealer omkring fylkesveiene og sentrum i Siljan. Fordelingen skjer etter omforent, standard nasjonal fordelingsnøkkelen i Geovesttsamarbeid. Behovet for et presist kartverk er grunnleggende i all arealforvaltning og bør prioriteres. Enhver form for 3D visning av kart vil eksempelvis være utelukket i Siljan uten nye data.

Kartleggingsprosjektet går over flere år og Siljan kan bli med fra 2022. Det er lagt inn kroner 100 000 i budsjett for 2022. Det foreslås derfor at kroner 100 000 legges inn årlig for ny kartlegging årlig fra 2023 til 2024.

Driftstiltak

Samfunn			Utgifter				Inntekter			
Ansvar	Funksjon		2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
41	3320	Asfaltering	-300		-300					
41	3320	Vintervedlikehold, faste utgifter til beredskap	100	100	100	100				
4x		Økt strøm kommunale bygg	1 000	1 000	1 000	1 000				
4x		ENØK-tiltak	350	350						
44		Økte inntekter selvkost					-500	-1 000	-1 600	-1 900
45		Reduserte renholdsutgifter	-1 250	-1 250	-1 250	-1 250				
45	1300	Maling kommunehuset			200					
45	1300	Oppgradering datanettverk kommunehuset	100							
45	2652	Utskifting av 2 kjøkken i kom. leiligheter	-120	-120	-120	-120				
45	2652	Mølleåsen beising		150						
46	3850	Tilskudd Siljan idrettslag	1 500	1 500						
46	3850	Redusert kulturtilskudd til lag og organisasjoner			-150	-150				
	Sum		1 380	1 730	-520	-420	-500	-1 000	-1 600	-1 900

Investeringsprosjekt

Samfunn			Utgifter				Inntekter			
Ansvar	Funksjon		2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
4	2020	Uteområde Siljan ungdomsskole		350						
4	2210	Loppedåpan barnehage innvendig			100					
4	2210	Utskifting av 12 dører Loppedåpan barnehage	120							
4	2220	Ventilasjon Midtbygd	400							
4	2220	Asfaltering parkering Siljan skole		150						
4	2220	Modernisering dusjanlegg Siljan skole	500							
4	2610	Tilbygg for nødstrømsaggregat på svkehjemmet				560				
4	3030	Geodataprojekt - nykartlegging	100	100						
4	3320	Utskifting til LED armatur på gatelys	1 850							
4	3350	Møteplass i sentrum				300				
4	3391	Beredskapslinje ekom			1 000					
4	3400	Rehabilitering vannledningsnettet	1 400	1 400	1 400	1 400				
4	3500	Rehabilitering avløpsnettet	1 400	1 400	1 400	1 400				
4	3500	Forprosjekt "Friluftspark" i Siljanmarka	100							
	Sum		5 870	3 400	3 900	3 660	-	-	-	-

Økonomiplan

Nedenfor presenteres samlet oversikt over prioriterte investeringsprosjekter og driftstiltak. Disse er innarbeidet i de balanserte oversiktene.

Investeringer

§ 5-5 Bevilgningsoversikt investering	Årsegnskap 2021	Budsjett 2022	Øk.plan 23	Øk.plan 24	Øk.plan 25	Øk.plan 26
Post Investeringsutgifter						
1 Investering i varige driftsmidler	18 676	5 620	7 670	5 000	4 650	4 510
2 Tilskudd til andres investeringer	0	0	0	0	0	0
3 Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	1 104	480	600	600	600	600
4 Utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0
5 Avdrag på lån	0	0	0	0	0	0
6 Sum investeringsutgifter	19 780	6 100	8 270	5 600	5 250	5 110
Investeringsinntekter						
7 Kompensasjon for merverdiavgift	-1 372	-584	-974	-440	-370	-342
8 Tilskudd fra andre	3 332	0	0	0	0	0
9 Salg av varige driftsmidler	-16 401	0	0	0	0	0
10 Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0	0	0
11 Utdeling fra selskaper	0	0	0	0	0	0
12 Mottatte avdrag på utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0
13 Bruk av lån	-11 860	-2 700	-2 800	-2 800	-2 800	-2 800
14 Sum investeringsinntekter	-26 301	-3 284	-3 774	-3 240	-3 170	-3 142
Videreutlån						
15 Videreutlån	795	3 900	4 000	4 000	4 000	4 000
16 Bruk av lån til videreutlån	-795	-3 900	-4 000	-4 000	-4 000	-4 000
17 Avdrag på lån til videreutlån	107	150	150	150	150	150
18 Mottatte avdrag på videreutlån	-108	-150	-150	-150	-150	-150
19 Netto utgifter videreutlån	-0	0	0	0	0	0
Overføring fra drift og netto avsetninger						
20 Overføring fra drift	-1 405	0	-200	0	0	0
21 Avsetninger til bundne investeringsfond	0	0	0	0	0	0
22 Bruk av bundne investeringsfond	0	0	0	0	0	0
23 Avsetninger til ubundet investeringsfond	10 908	0	0	0	0	0
24 Bruk av ubundet investeringsfond	-2 981	-2 816	-4 296	-2 360	-2 080	-1 968
25 Dekning av tidligere års udekkebeløp	0	0	0	0	0	0
26 Sum overføring fra drift og netto avsetninger	6 522	-2 816	-4 496	-2 360	-2 080	-1 968
27 Fremført til inndeckning i senere år (udekkebeløp)	0	0	0	0	0	0

§ 5-5 Bevilgningsoversikt investering - del 2			Årsegnskap 2021	Budsjett 2022	Øk.plan 23	Øk.plan 24	Øk.plan 25	Øk.plan 26
Utgifter	Funksjon	Prosjekt	Prosjekt navn					
1000	1904	ITG		11				
1209	2201	Oppfølging av plan for digitalisering		-	100	-	100	-
1209	2100	ITG		31	200	200	200	200
1209	2101	Skylosning av sakssystemet		27	1 000	800	-	-
1300	2204	Utvide og asfaltere parkering ved kommunehuset, ladestasjoner		-	100	-	-	-
3900	ny	Utvendig kalking og maling Siljan kirke		-	-	-	450	-
2010	2003	Lekeapparater Loppedåpan		39				
2010		IKT grunnskole, barnehage og voksenoppl.		14				
2011	2103	IKT grunnskole, barnehage og voksenoppl.		46				
2013	2105	Inventar, ikt, leker inne/ute- vogner etc		468				
2020	2103	IKT grunnskole, barnehage og voksenoppl.		521				
2020	ny	Kjøkken Midtbygda personalrom		-	-	-	150	-
2020	2206	Lekeapparater Midtbygda		-	200	-	-	-
2020	ny	Uteområde Siljan ungdomsskole		-	-	-	350	-
2022	2208	Skole- og barnehageadministrativt fagsystem		-	120			
2022	2103	IKT grunnskole, barnehage og voksenoppl.		-	550	550	550	550
2210	1803	Barnehageprosjekt		2 566				
2210	2003	Lekeapparater Loppedåpan		24				
2210	ny	Loppedåpan barnehage innvendig		-	-	-	-	100
2210	ny	Utskifting av 12 dører Loppedåpan barnehage		-	-	120	-	-
2220	ny	Ventilasjon Midtbygda		-	-	400	-	-
2220	ny	Asfaltering parkering Siljan skole		-	-	-	150	-
2220	ny	Modernisering dusjanlegg Siljan skole		-	-	500	-	-
2410	2209	Nytt kontor til kommuneoverlege		-	150			
2423	2210	NAV fagsystem		-	200			
2440	2211	Barnevern fagsystem		-	200			
2530	ny	Velferdstekonologi, dig tilsyn, gps sporing, felles kommunal journal		-	-	250	-	-
2530	ny	Bygge om medisinrom sykehjem		-	-	-	150	-
2610	2104	Takheiser sykehjemmet		135				
2610	ny	Tilbygg for nødstrømsaggregat på sykehjemmet		-	-	-	-	560
2652	2113	Salg av Bakkaneliset 30		106				
2850	2107	Utbygging av bredbånd og telefoni		-				

§ 5-5 Bevilgningsoversikt investering - del 2, forts.								
Utgifter	Funksjon	Prosjekt	Årsegnskap 2021	Budsjett 2022	Øk.plan 23	Øk.plan 24	Øk.plan 25	Øk.plan 26
		Prosjekt navn						
3030	2212	Geodataprojekt nykartlegging	-	100	100	100	-	-
3150	1608	Heiveien boligfelt trinn II	395					
3150	1808	Heiveien boligfelt trinn III	4 358					
3320	ny	Utskifting til LED armatur på gatelys	-	-	1 850	-	-	-
3320	2108	Utskifting til LED armatur på gatelys	2 082					
3350	ny	Møteplass i sentrum	-	-	-	-	-	300
3391	ny	Beredskapslinje ekom	-	-	-	-	1 000	-
3400	2109	Rehabilitering vannledningsnett	-	1 350	1 400	1 400	1 400	1 400
3450	1608	Heiveien boligfelt trinn II	9					
3450	1808	Heiveien boligfelt trinn III	2 319					
3450	1911	Sanering ledningsnett	316					
3500	1912	Oppgradering Siljan renseanlegg	61					
3500	2009	Ledningsnett avløpsrensing	332					
3500	2110	Rehabilitering avløpsnettet	-	1 350	1 400	1 400	1 400	1 400
3500	ny	Forprosjekt "Friluftspark" i Siljanmarka	-	-	100	-	-	-
3530	1808	Heiveien boligfelt trinn III	4 571					
3530	1911	Sanering ledningsnett	145					
3700	2111	Meråpent bibliotek	103					
Sum Bevilgningsoversikt post 1 Investering i varige driftsmidler			18 676	5 620	7 670	5 000	4 650	4 510
Sum Bevilgningsoversikt post 2 Tilskudd til andres investeringer			-	-	-	-	-	-
1720	2102	Kjøp av aksjer og andeler, KLP	463	480	600	600	600	600
3550	1918	Kjøp av aksjer i Greve Biogass AS	641	-	-	-	-	-
Sum Bevilgningsoversikt post 3 Investeringer i aksjer og andeler i selskaper			1 104	480	600	600	600	600
Sum Bevilgningsoversikt post 4 Utlån av egne midler			-	-	-	-	-	-
Sum Bevilgningsoversikt Post 1 - 4 Investeringsutgifter			19 780	6 100	8 270	5 600	5 250	5 110

Investeringsprosjekt 2023 - 2026			Utgifter				Inntekter			
Ansvar	Funksjon		2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
1	1209	Oppfølging av plan for digitalisering	-	100	-	100	-	-	-	-
1	1209	ITG	200	200	200	200	-	-	-	-
1	1209	Skyløsning av sakssystemet	800	-	-	-	-	-	-	-
1	1702	Kjøp av aksjer og andeler, KLP	600	600	600	600	-	-	-	-
1	3900	Utvendig kalking og maling Siljan kirke	-	450	-	-	-	-	-	-
2	2020	Kjøkken Midtbygda personalrom	-	150	-	-	-	-	-	-
2	2022	IKT grunnskole, barnehage	550	550	550	550	-	-	-	-
3	2530	Velferdsteknologi, dig tilsyn, gps sporing, felles kommunal journal	250	-	-	-	-	-	-	-
3	2530	Bygge om medisinrom sykehjem	-	150	-	-	-	-	-	-
4	2020	Uteområde Siljan ungdomsskole	-	350	-	-	-	-	-	-
4	2210	Loppedåpan barnehage innvendig	-	-	100	-	-	-	-	-
4	2210	Utskifting av 12 dører Loppedåpan barnehage	120	-	-	-	-	-	-	-
4	2220	Ventilasjon Midtbygda	400	-	-	-	-	-	-	-
4	2220	Asfaltering parkering Siljan skole	-	150	-	-	-	-	-	-
4	2220	Modernisering dusjanlegg Siljan skole	500	-	-	-	-	-	-	-
4	2610	Tilbygg for nødstrømsagggregat på sykehjemmet	-	-	-	560	-	-	-	-
4	3030	Geodataprojekt - nykartlegging	100	100	-	-	-	-	-	-
4	3320	Utskifting til LED armatur på gatelys	1 850	-	-	-	-	-	-	-
4	3350	Møteplass i sentrum	-	-	-	300	-	-	-	-
4	3391	Beredskapslinje ekom	-	-	1 000	-	-	-	-	-
4	3400	Rehabilitering vannledningsnettet	1 400	1 400	1 400	1 400	-	-	-	-
4	3500	Rehabilitering avløpsnettet	1 400	1 400	1 400	1 400	-	-	-	-
4	3500	Forprosjekt "Friluftspark" i Siljanmarka	100	-	-	-	-	-	-	-
	Sum	Tilsvarer linje 1+2+3+4 i oversikt §5-5	8 270	5 600	5 250	5 110	-	-	-	-

Finansiering		Disp.fond i planperioden				Invest.fond i planperioden				Lån i planperioden				MVA.ref i planperioden				SUM						
Ansvar	Prosjektnavn	2022	2023	2024	2025	2022	2023	2024	2025	2022	2023	2024	2025	2022	2023	2024	2025	2022	2023	2024	2025			
1	1209 Oppfølging av plan for digitalisering	-	-	-	-	-	80	-	80	-	-	-	-	-	20	-	20	-	100	-	100			
1	1209 ITG	-	-	-	-	160	160	160	160	-	-	-	-	40	40	40	40	200	200	200	200			
1	1209 Skyløsning av sakssystemet	-	-	-	-	640	-	-	-	-	-	-	-	160	-	-	-	800	-	-	-			
1	1702 Kjøp av aksjer og andeler, KLP	-	-	-	-	600	600	600	600	-	-	-	-	-	-	-	-	600	600	600	600			
1	3900 Utvendig kalkring og maling Siljan kirke	-	-	-	-	-	360	-	-	-	-	-	-	-	90	-	-	-	450	-	-	-		
2	2020 Kjøkken Midtbygda personalrom	-	-	-	-	-	120	-	-	-	-	-	-	-	30	-	-	-	150	-	-	-		
2	2022 IKT grunnskole, barnehage	-	-	-	-	440	440	440	440	-	-	-	-	110	110	110	110	550	550	550	550			
3	2530 Velferdsteknologi, dig tilsyn, gps sporin	200	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	50	-	-	-	250	-	-	-			
3	2530 Bygge om medisinrom sykehjem	-	-	-	-	-	120	-	-	-	-	-	-	-	30	-	-	-	150	-	-	-		
4	2020 Uteområde Siljan ungdomsskole	-	-	-	-	-	280	-	-	-	-	-	-	-	70	-	-	-	350	-	-	-		
4	2210 Loppedåpan barnehage innvendig	-	-	-	-	-	-	80	-	-	-	-	-	-	-	20	-	-	-	100	-	-	-	
4	2210 Utskifting av 12 dører Loppedåpan barnehage	-	-	-	-	96	-	-	-	-	-	-	-	24	-	-	-	120	-	-	-	-		
4	2220 Ventilasjon Midtbygda	-	-	-	-	-	320	-	-	-	-	-	-	-	80	-	-	-	400	-	-	-		
4	2220 Asfaltering parkering Siljan skole	-	-	-	-	-	120	-	-	-	-	-	-	-	30	-	-	-	150	-	-	-		
4	2220 Modernisering dusjanlegg Siljan skole	-	-	-	-	400	-	-	-	-	-	-	-	100	-	-	-	500	-	-	-	-		
4	2610 Tilbygg for nødstrømsaggregat på sykehjemmet	-	-	-	-	-	-	-	448	-	-	-	-	-	-	-	112	-	-	-	560	-	-	-
4	3030 Geodataprojekt - nykartlegging	-	-	-	-	80	80	-	-	-	-	-	-	20	20	-	-	100	100	-	-	-		
4	3320 Utskifting til LED armatur på gatelys	-	-	-	-	1 480	-	-	-	-	-	-	-	370	-	-	-	1 850	-	-	-	-		
4	3350 Møteplass i sentrum	-	-	-	-	-	-	-	240	-	-	-	-	-	-	-	60	-	-	-	300	-	-	-
4	3391 Beredskapslinje ekom	-	-	-	-	-	-	800	-	-	-	-	-	-	-	200	-	-	-	1 000	-	-	-	
4	3400 Rehabilitering vannledningsnettet	-	-	-	-	-	-	-	-	1 400	1 400	1 400	1 400	-	-	-	-	1 400	1 400	1 400	1 400	-		
4	3500 Rehabilitering avløpsnettet	-	-	-	-	-	-	-	-	1 400	1 400	1 400	1 400	-	-	-	-	1 400	1 400	1 400	1 400	-		
4	3500 Forprosjekt "Friluftspark" i Siljanmarka	-	-	-	-	80	-	-	-	-	-	-	-	20	-	-	-	100	-	-	-	-		
	Sum	200	-	-	-	4 296	2 360	2 080	1 968	2 800	2 800	2 800	2 800	974	440	370	342	8 270	5 600	5 250	5 110			
	SUM	200				10 704				11 200				2 126				24 230						

Drift

§5-4 Bevilgningsoversikt drift	Årsegnskap 2021	Budsjett 2022	Øk.plan 23	Øk.plan 24	Øk.plan 25	Øk.plan 26
Generelle driftinntekter						
1 Rammetilskudd	-91 957	-83 813	-87 084	-86 055	-85 169	-85 170
2 Inntekts- og formuesskatt	-66 355	-68 561	-68 404	-68 764	-68 581	-68 299
3 Eiendomsskatt	-8 557	-8 575	-8 708	-8 843	-8 981	-9 121
4 Andre generelle driftsinntekter	-1 648	-3 245	-1 044	-1 026	-1 008	-995
5 Sum generelle driftsinntekter	-168 517	-164 194	-165 240	-164 688	-163 739	-163 585
Netto driftsutgifter						
6 Sum bevilgninger drift, netto	149 465	158 649	159 193	158 063	156 383	156 053
7 Avskrivninger	10 421	10 181	10 606	10 606	10 606	10 606
8 Sum netto driftsutgifter	159 886	168 830	169 799	168 669	166 989	166 659
9 Brutto driftsresultat	-8 631	4 636	4 559	3 981	3 250	3 074
Finansinntekter/Finansutgifter						
10 Renteinntekter	-932	-2 171	-3 161	-3 478	-3 295	-3 230
11 Utbytter	0	0	0	0	0	0
12 Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0	0	0
13 Renteutgifter	2 620	2 154	4 161	4 957	4 851	4 862
14 Avdrag på lån	6 465	5 400	5 600	5 700	5 800	5 900
15 Netto finansutgifter	8 154	5 383	6 600	7 178	7 356	7 532
16 Motpost avskrivninger	-10 421	-10 181	-10 606	-10 606	-10 606	-10 606
17 Netto driftsresultat	-10 898	-162	553	553	0	0
Disponering eller dekning av netto driftsresultat:						
18 Overføring til investering	1 405	0	200	0	0	0
19 Avsetninger til bundne driftsfond	4 776	88	0	0	0	0
20 Bruk av bundne driftsfond	-4 658	0	0	0	0	0
21 Avsetninger til disposisjonsfond	9 375	74	0	0	0	0
22 Bruk av disposisjonsfond	0	0	-753	-553	0	0
23a Bruk av tidligere års mindreforbruk	0	0	0	0	0	0
23 Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
24 Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	10 898	162	-553	-553	0	0
25 Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0

§5-4 del 2 Bevilgningsoversikt drift	Årsegnskap 2021	Budsjett 2022	Øk.plan 23	Øk.plan 24	Øk.plan 25	Øk.plan 26
6 Sum bevilgninger drift, netto	149 465	158 649	159 193	158 063	156 383	156 053
Administrasjon (10+11+12+14)	15 406	21 407	20 437	20 307	20 337	20 207
Oppvekst (2*)	71 169	66 028	66 552	65 802	65 292	65 292
Helse (3*)	52 482	50 834	51 544	51 544	53 194	53 194
Samfunn (4*)	18 035	20 473	21 353	21 203	18 353	18 153
Politikk og næring (60+13)	3 675	5 453	5 453	5 453	5 453	5 453
NAV (15)	3 755	3 636	3 036	2 936	2 936	2 936
Økonomi (80)	- 15 058	- 9 182	- 9 182	- 9 182	- 9 182	- 9 182
TOTALT	149 465	158 649	159 193	158 063	156 383	156 053

§5-6 Økonomisk oversikt etter art - drift	Årsegnskap 2021	Budsjett 2022	Øk.plan 23	Øk.plan 24	Øk.plan 25	Øk.plan 26
1 Rammetilskudd	-91 957	-83 813	-87 084	-86 055	-85 169	-85 170
2 Inntekts- og formuesskatt	-66 355	-68 561	-68 404	-68 764	-68 581	-68 299
3 Eiendomsskatt	-8 557	-8 575	-8 708	-8 843	-8 981	-9 121
4 Andre skatteinntekter	0	0	0	0	0	0
5 Andre overføringer og tilskudd fra staten	-1 648	-3 245	-1 044	-1 026	-1 008	-995
6 Overføringer og tilskudd fra andre	-41 398	-17 856	-18 507	-18 507	-14 507	-14 132
7 Brukerbetalinger	-7 560	-7 265	-8 257	-8 757	-9 357	-9 657
8 Salgs- og leieinntekter	-14 230	-13 399	-13 399	-13 399	-13 399	-13 399
9 Sum driftsinntekter	-231 704	-202 714	-205 403	-205 351	-201 002	-200 773
10 Lønnsutgifter	117 018	108 661	0	0	0	0
11 Sosiale utgifter	28 744	24 555	0	0	0	0
12 Kjøp av varer og tjenester	51 986	52 322	0	0	0	0
13 Overføring og tilskudd til andre	14 905	11 631	0	0	0	0
14 Avskrivninger	10 421	10 181	10 606	10 606	10 606	10 606
15 Sum driftsutgifter	223 073	207 350	209 962	209 332	204 252	203 847
16 Brutto driftsresultat	-8 631	4 636	4 559	3 981	3 250	3 074
17 Renteinntekter	-932	-2 171	-3 161	-3 478	-3 296	-3 231
18 Utbytter	0	0	0	0	0	0
19 Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0	0	0
20 Renteutgifter	2 620	2 154	4 161	4 957	4 851	4 862
21 Avdrag på lån	6 465	5 400	5 600	5 700	5 800	5 900
22 Netto finansutgifter	8 154	5 383	6 600	7 178	7 355	7 532
23 Motpost avskrivninger	-10 421	-10 181	-10 606	-10 606	-10 606	-10 606
24 Netto driftsresultat	-10 898	-162	553	553	0	0
Disponering eller dekning av netto driftsresultat:						
25 Overføring til investering	1 405	0	200	0	0	0
26 Avsetninger bundne driftsfond	4 776	88				
27 Bruk av bundne driftsfond	-4 658	0				
28 Avsetninger til disposisjonsfond	9 375	74				
29 Bruk av disposisjonsfond	0	0	-753	-553	0	0
30a Bruk tidl. års regnsk. mindreforbruk	0	0				
30 Dekning av tidligere års merforbruk i driftsregnskapet	0	0	0	0	0	0
31 Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	10 898	162	-553	-553	0	0
32 Fremført til inndeckning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0

Driftstiltak 2023 - 2026			Utgifter				Inntekter			
Ansvar	Funksjon		2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
11	xxxx	Nettverksorganisering av stabsfunksjoner	-	-	-100	-100	-	-	-	-
11	17xx	Inntektsføring fra premiefond KLP	-	-	-	-	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
13	3250	Næringsstilskudd	-100	-100	-100	-100	-	-	-	-
15	2760	KVP - reduksjon antall deltagere	-600	-700	-700	-700	-	-	-	-
60	1003	Valg	130	-	130	-	-	-	-	-
21	2020	53 % fagarb. til spesialtiltak for enkeltbarn	-	-130	-310	-310	-	-	-	-
21	2020	90 % pedagog Midtbygda	-670	-670	-670	-670	-	-	-	-
21	2020	Redusere 60 % morsmålsassistent Midtbygda	-310	-310	-310	-310	-	-	-	-
21	2150	SFO gratis kjernetid 1. klassinger	-	-	-	-	288	288	288	288
24	2020	60 % pedagog på Siljan ungdomsskole	-	-170	-400	-400	-	-	-	-
24	2020	70 % tilretteleggingsressurs	-260	-260	-260	-260	-	-	-	-
25	2332	Piloteringsprosjekt tverrfaglig samarbeid	-1 250	-1 700	-1 700	-1 700	1 700	1 700	1 700	1 700
25	2332	Forebyggende arbeid barn og unge	-	-	-100	-100	-	-	-	-
26	2010	Loppedåpan - ny avdeling. Økn. 2,8 fagarb. og 1 pedagog	2 421	2 421	2 421	2 421	-360	-360	-360	-360
26	2010	Loppedåpan - foreldrebetaling red. makspris	-	-	-	-	200	200	200	200
26	2013	Sagaenga - økning antall barn . Økn. 1,2 fagarb.	735	735	735	735	-230	-230	-230	-230
26	2013	Sagaenga foreldrebetaling red. makspris	-	-	-	-	110	110	110	110
26	2110	Redusere morsmålsassistent 40 %	-150	-150	-150	-150	-	-	-	-
30	2530	Avvikling gjestepasienter Skien kommune	-	-	-1 800	-1 800	-	-	4 000	4 000
30	2530	Økt oppholdsbetaling sykehjemsplass	-	-	-	-	-500	-500	-500	-500
30	2540	Samordnet tjeneste hjemmebasert omsorg - redusere stilling 40 %	-350	-350	-350	-350	-	-	-	-
30	2540	Økt stillingsressurs helse	650	650	-	-	-	-	-	-
31	2320	40 % stilling i 3 år prosjektmidler Hdir - bedre koordinerte tjenester	375	375	375	-	-375	-375	-375	-
31	2410	Ny interkommunal legevakt	-	-	100	100	-	-	-	-
31	2410	Kommuneoverlege 100 % stilling	-	-	-	-	-100	-100	-100	-100
31	2410	Estimert andel av Nasjonale E helseløsning	186	186	186	186	-176	-176	-176	-176
31	2532	Ressurskrevende helse og omsorgstjenester	-	-	-	-	1 000	1 000	1 000	1 000
41	3320	Asfaltering	-300	-	-300	-	-	-	-	-
41	3320	Vintervedlikehold, faste utgifter til beredskap	100	100	100	100	-	-	-	-
4x	xxxx	Økt strøm kommunale bygg	1 000	1 000	1 000	1 000	-	-	-	-
4x	xxxx	ENØK-tiltak	350	350	-	-	-	-	-	-
44	xxxx	Økte inntekter selvkost	-	-	-	-	-500	-1 000	-1 600	-1 900
45	xxxx	Reduserte renholdsutgifter	-1 250	-1 250	-1 250	-1 250	-	-	-	-
45	1300	Maling kommunehuset	-	-	200	-	-	-	-	-
45	1300	Oppgradering datanettverk kommunehuset	100	-	-	-	-	-	-	-
45	2652	Utskifting av 2 kjøkken i kom. leiligheter	-120	-120	-120	-120	-	-	-	-
45	2652	Mølleåsen beising	-	150	-	-	-	-	-	-
46	3850	Tilskudd Siljan idrettslag	1 500	1 500	-	-	-	-	-	-
46	3850	Redusert kulturtilstkudd til lag og organisasjoner	-	-	-150	-150	-	-	-	-
	Sum	TOTALT	2 187	-1 557	3 527	-3 828	57	-443	2 957	3 032

Netto driftsresultat¹⁸

	Regn21	Bud22	Økpl23	Økpl24	Økpl25	Økpl26
Netto driftsresultat	4,70 %	0,08 %	-0,27 %	-0,27 %	0,00 %	0,00 %

Dekningsgrad for kommunaltekniske tjenester¹⁹

	Regn21	Bud22	Økpl23	Økpl24	Økpl25	Økpl26
Vann	100	100	100	100	100	100
Kloakk (avløp)	100	100	100	100	100	100
Renovasjon	100	100	100	100	100	100
Feiing (brann)	100	100	100	100	100	100

Renteutgifter og gjeldsavdrag

Tall i 1000 kroner	Regn21	Bud22	Økpl23	Økpl24	Økpl25	Økpl26
Netto renteutgifter	1 689	-17	1 000	1 478	1 555	1 632
Netto gjeldsavdrag	6 465	5 400	5 600	5 700	5 800	5 900
Sum renteutgifter og gjeldsavdrag	8 154	5 383	6 600	7 178	7 355	7 532

§ 5-7 Oversikt over gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser

Gjeld	Regn21	Bud22	Økpl23	Økpl24	Økpl25	Økpl26
Langsiktig gjeld (inkl. pensjon)	390 226	395 806	393 891	387 326	387 226	387 126
Lån	140 517	146 097	149 762	146 862	143 862	140 762
Herav sertifikatlån	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000

Garantiansvar	Opprinnelig lånebeløp	Regn21	Bud22	Økpl23	Økpl24	Økpl25	Økpl26	Utløpsdato
Garanti gitt til Renovasjon i Grenland IKS	26 000	465	455	444	434	423	413	09.09.2066
Garanti gitt til Renovasjon i Grenland IKS	6 350	72	65	58	50	43	36	19.10.2027
Garanti gitt til Renovasjon i Grenland IKS	8 700	174	166	158	150	142	134	09.10.2031
Garanti gitt til Renovasjon i Grenland IKS	2 400	48	42	36	30	24	18	09.10.2036
Garanti gitt til Renovasjon i Grenland IKS	7 300	146	138	130	122	114	106	09.10.2028
Garanti gitt til Siljan menighetsråd, kirke	194	63	62	61	59	58	57	26.09.2026
Garanti gitt til Siljan menighetsråd, varmear	300	150	143	135	128	120	113	19.12.2031
Garanti gitt til Siljan menighetsråd, sprinkler	1 475	917	846	776	705	635	564	07.07.2034
Sum garantiansvar		2 035	1 916	1 797	1 678	1 559	1 440	

Arbeidskapital og fond

Arbeidskapital	Regn21	Bud22	Økpl23	Økpl24	Økpl25	Økpl26
Arbeidskapital	93 822	96 727	91 478	88 565	86 485	84 518
Arbeidskapital i % av brutto driftsinntekter	40,5 %	47,7 %	44,5 %	43,1 %	43,0 %	42,1 %

Fond						
Fond. Utgående balanse.	91 279	94 184	88 935	86 022	83 942	81 974
Herav disposisjonsfond	33 165	38 679	37 727	37 174	37 174	37 174

¹⁸ Netto driftsresultat i % av sum driftsinntekter ex renter.¹⁹ Dekningsgraden er korrigert for bruk eller avsetning til bundne driftsfond.

Avslutning

Økonomiplanen gir prioriteringer i kommende fireårsperiode, og planen er bindende for kommunens økonomiforvaltning iht. kommunelovens § 44. Planen oppfyller de formelle krav til driftsbalanse. Disposisjonsfond vil ved utgangen av planperioden estimeres til å være 37,17 millioner kroner og ubundne investeringsfond estimeres til å være 35,45 millioner kroner. Netto verdi ved salg av tomter i prosjekt Heiveien III føres på ubundne investeringsfond. Når prosjektet avsluttes vil det gjøres en avregning mot avdrag lån siden prosjektet er selvfinansierende. I praksis vil dermed ikke hele fondsbeløpet være disponibelt.

Disposisjonsfondet tilsvarer 18,5 % av driftsinntektene ved periodens slutt. Dette er høyere enn anbefalingen fra KS og høyere enn kommunestyrets mål. Disposisjonsfondet anbefales å ligge mellom 5 – 10 % av driftsinntektene for at kommunen skal ha en moderat til god økonomisk handlefrihet. Det er budsjettert med bruk av disposisjonsfond i planperioden på 1,3 millioner kroner, og det vil etter all erfaring belastes noe på disposisjonsfond gjennom planperioden som ikke er kjent per dags dato. Det er nødvendig å ha midler tilgjengelig på ubundne fond for å kunne håndtere uforutsette utgifter gjennom planperioden.

De siste års økonomiplaner viser at en effektiv tjenesteproduksjon og arbeid for å påvirke inntektssiden er nødvendig dersom tjenestetilbudet skal opprettholdes. Netto driftsresultat framstår ikke slik at virksomheten vil være bærekraftig over tid, og det må være fokus på å organisere driften slik at et netto driftsresultat sikrer økonomisk handlefrihet.